

**LAINRIKKOJATAUSTAISTEN
NUORTEN TUKEMINEN KOHTI
TYÖELÄMÄÄ**

Nuorten ja työntekijöiden kokemuksia
Move On! – hankkeesta

Aino-Maria Ervelä

Opinnäytetyö
Syyskuu 2015
Sosiaalialan koulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutus

ERVELÄ, AINO-MARIA

Lainrikkojataustaisten nuorten tukeminen kohti työelämää
Nuorten ja työntekijöiden kokemuksia Move On! -hankkeesta

Opinnäytetyö 50 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Syyskuu 2015

Opinnäytetyö käsittelee lainrikkojataustaisten nuorten tukemista kohti työelämää. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä KRIS Etelä-Suomi ry:n ja Move On! -työllisyyshankkeen kanssa. Tarkoituksena oli selvittää Move On! -hankkeessa mukana olleiden nuorten kokemuksia hankkeen toiminnasta. Tutkimuksella haettiin vastausta siihen, onko hanke onnistunut tarjoamaan nuorille sellaista tukea, mitä nuoret itse kokevat työllistyäkseen tarvitsevansa. Lisäksi haluttiin kuulla, millaisia merkityksiä hankkeessa mukana olo on nuorille tarjonnut. Tarkoituksena oli nostaa nuorten ääni ja kokemukset toiminnasta työntekijöiden tietoisuuteen palautteen ja kehittämisideoiden saamiseksi.

Teoreettinen viitekehys muodostui suomalaisesta kriminaalipolitiikasta ja rikosseuraamuslaitoksen strategiasta. Teoriaosuudessa tuodaan esiin KRIS ry:n toiminnassa tehtyjä havaintoja kohderyhmän erityisen tuen tarpeesta. Lisäksi käsitellään desistanssiteorian tuomia vaikutteita suomalaiseen kriminaalipoliittiseen ajatteluun.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta. Aineisto kerättiin haastattelemalla neljää Move On! -hankkeessa mukana ollutta nuorta. Haastattelut olivat yksilöllisiä teemahaastatteluja. Nuorten haastatteluiden lisäksi järjestettiin yhteenvetotapaaminen, jossa käytiin läpi haastattelutuloksia ja keskusteltiin toiminnan kehittämisen mahdollisuuksista hankkeen työntekijöiden kanssa. Tutkimuksessa kerätty aineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen.

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, etteivät kyseiset nuoret itse pidä omaa työllistymistään haasteellisena. Nuoret kokivat hankkeen toiminnan pääosin mielekkäänä ja kertoivat hankkeen tuoneen sisältöä ja rytmiä arkeen. Desistanssiteorian näkökulmasta päivittäisten rutiinien ja merkitykselliseksi koetun toiminnan nähdään edistävän sitoutumista rikoksettomaan elämään.

Ensimmäisen toimintavuoden aikana Move On! -hankkeessa on saavutettu ja osin jopa ylitetty sille asetettuja tavoitteita. Hanketiimissä oltiin tyytyväisiä nuorten palautteeseen ja vastaanottavaisia kuulemaan nuorten omia ideoita toiminnan kehittämiseksi. Seuraava vaihe hankkeen toiminnassa tulee olemaan niin kutsutun hyvä käytäntö -mallin suunnittelu. Jatkossa lisähuomiota aiotaan kiinnittää myös tuen jatkumiseen, ryhmädynamiikkaan ja koulutusvalmennustoiminnan kehittämiseen.

Asiasanat: lainrikkojataustaisuus, työllistyminen, desistanssi

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

ERVELÄ, AINO-MARIA:

Supporting Young People with Criminal Backgrounds towards Employment
Experiences about Move On!-project

Bachelor's thesis 50 pages, appendices 2 pages
September 2015

The purpose of this thesis was to discuss about supporting young people with criminal backgrounds towards employment. The aim was to get information about the experiences young people had about Move On!- project. The purpose was to find out what kind of support they felt they needed and what kind of support was useful in the process towards employment. The other part of the research focused on the future and the development of the project.

The theoretical framework of the research was based on the theory of desistance and the effects it has had on the Finnish criminal policy and the strategy of Criminal Sanctions Agency. The theory part also presents the challenges that young people with criminal backgrounds face in the process of integrating back to the society. It is shown that in the Finnish society employment is a central way of integration.

The research was qualitative and it was executed in the co-operation with KRIS- Etelä-Suomi ry. In order to answer the research questions of the thesis, four people who had participated in the project were interviewed. The method used to collect the research data was by individual thematic interview. In addition to the interviews, a meeting with the project workers was held to summarize the results and to discuss about the future and development of the project.

The results showed that even though the youngsters did not think they had any need for support in the process towards employment they brought out that the project had brought structure and meaning to their everyday life. From the point of view of desistance, daily routines and meaningful activities are factors towards a life without crime.

During the first year of operating, Move On! –project had reached for the goals that had been set for its action. The workers were satisfied with feedback given from the youngsters and were willing to hear new ideas with the aim of developing the project. At this point the next stage for the project will be to start planning the good practice model for working towards the employment of people with criminal backgrounds. More attention will also be given to the continuation of support, group dynamics and development of the educational training activities.

Key words: criminal background, employment, desistance

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KÄSITTEET JA TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
2.1	Näkökulmia suomalaiseen kriminaalipolitiikkaan.....	7
2.2	Rikollisuudesta irrottautuminen eli desistanssi.....	9
2.3	Organisaatiot ja verkostoyhteistyö vapautumisen tukena.....	10
2.4	Lainrikkojataustaisuus	12
2.5	Työllistyminen ja yhteiskuntaan kiinnittyminen	13
2.6	Yhteenveto	14
3	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT, TAVOITE JA TOTEUTUS	16
3.1	Move On! -hanke	16
3.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	17
3.3	Tutkimusmenetelmä.....	18
3.4	Tutkimuksen suunnittelu.....	19
3.5	Aineiston kerääminen	20
3.6	Aineiston analysointi	22
4	KOKEMUKSIA MOVE ON! – HANKKEESTA	23
4.1	Nuorten näkökulma.....	23
4.1.1	Tavoitteet ja tuki	23
4.1.2	Muutokset arjessa.....	24
4.1.3	Hyvinvoinnin edistäminen	25
4.1.4	Hankkeen kehittäminen.....	26
4.2	Hanketiimin yhteenveto	27
4.2.1	Tilannekatsaus.....	27
4.2.2	Kehitysideoihin vastaaminen	29
4.2.3	Ajatuksia jatkosta.....	31
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
6	POHDINTA.....	39
6.1	Move On! -hanke porttina rikoksettomaan elämään.....	39
6.2	Eettisyys ja luotettavuus	41
6.3	Opinnäytetyö osana sosionomiopintoja ja ammatillista kasvua	44
	LÄHTEET	46
7	LIITTEET	49
	Liite 1. Saatekirje	49
	Liite 2. Haastattelurunko	50

1 JOHDANTO

Muuttuvan yhteiskuntamme trendi sanonnan mukaan voidaan todeta myös rikosseuraamusalan elävän vallitsevan muutoksen ja kehityksen aikaa. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen mukaan kriminaalipolitiikan tavoitteisiin pääseminen edellyttää alalla toimijoiden sekä päättäjien ajattelutapojen, osaamisen ja käytäntöjen muutosta. Haasteita riittää ja kun keinoja löytyy, resursseja jo karsitaan.

Rikollisuus ja rikosseuraamusalan toiminta puhuttavat aika ajoin mediassa. Usein keskustelu keskittyy rangaistuksiin, niiden pituuksiin ja kysymyksiin oikeusajattelusta. Vaikka vankilasta vapautuneihin kohdistuvia tutkimuksia on jo tehty paljon, vain harvoin muistetaan julkisessa keskustelussa puhua siitä, mikä on rangaistusjärjestelmämme todellinen tarkoitus, tai siitä, mitä tapahtuu tai tulisi tapahtua rangaistusajan jälkeen.

Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on parantaa tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan ja edistää näin heidän kiinnittymistään yhteiskuntaan. Vaikka vankilassa tapahtunut kuntoutus onnistuisi luomaan hyvän pohjan yhteiskuntaan asettumiselle, ovat aikaisemmat kokemukset osoittaneet opittujen valmiuksien helposti hukkuvan vapautumisvaiheessa. Yhteiskuntaan asettumista voidaan kuitenkin tukea ja tutkimusten perusteella interventiota voivat lisätä muun muassa varhain aloitettu vapautumisen suunnittelu ja valmistelu sekä vankeusajan ja vapautumisen jälkeisen työn jatkuvuus. (Lavikkala 2009)

Kolmannella sektorilla lainrikkojastaustaisten ja syrjäytymisuhan alla olevien nuorten tukena on vuodesta 2008 toiminut KRIS erityisnuorisotyö. Toiminnan tavoitteena on tukea näiden nuorten päihteettömyyttä ja rikoksettomuutta sekä luoda yhdessä nuorten kanssa tavoitteita, jotka auttavat nuoria saamaan kiinni mielekkäämmästä ja vastuullisemmasta elämäntavasta. Samasta vuodesta lähtien on KRIS-paikallisyhdistyksissä toiminut myös paikallisten ELY-keskusten rahoittamia Valmiuksia siirtyä työelämään (VST) -hankkeita. Hankkeiden tavoitteina on tukea vankilasta vapautuvia ja lainrikkojastaustaisia henkilöitä työhön sekä koulutukseen hakeutumisessa. (KRIS- Etelä-Suomi ry 2014)

VST- hankkeiden sekä KRIS-erityisnuorisotyön myötä on KRIS -Etelä-Suomi ry:ssä havaittu lainrikkojataustaisten nuorten olevan kohderyhmä, joka tarvitsee erityisen vahvaa tukea koulutus- ja työpolkujen löytämisessä sekä syrjäytymisen ehkäisyssä. Tarvitta vastaamaan suunniteltiin kolmivuotinen Move On! – hanke, jonka tavoitteena on poistaa lainrikkojataustaisia nuoria kohti koulutusta ja työelämää. Hanke sai Uudenmaan ELY-keskuksen rahoituksen vuosille 2014–2017, ja aloitti toimintansa Helsingissä kesäkuussa 2014. (KRIS -Etelä-Suomi ry 2014)

Opinnäytetyöni pyrkii selvittämään Move On! -hankkeessa mukana olevien nuorten kokemuksia hankkeessa olosta ja hankkeen heille tarjoamasta tuesta. Haen vastauksia siihen, minkälaisesta tuesta nuoret itse ajattelevat olevan hyötyä työllistymisen kannalta sekä siihen, miten he itse kehittäisivät Move On! -hankkeen toimintaa jatkossa. Nuorten näkökulman lisäksi käydään yhteenvetokeskustelu hanketiimin kanssa, jossa reflektoidaan hankkeen alkutaivalta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä pohditaan toiminnan kehittämistä jatkossa.

2 KÄSITTEET JA TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys muodostuu suomalaisesta kriminaalipolitiikasta, työllistymisen merkityksestä yhteiskunnassamme ja lainrikkojataustaisten nuorten haasteista työllistyä. KRIS – Suomen keskusliitto ry:n päätoiminen puheenjohtaja Timo Valkama tuo artikkelissaan KRIS= Kriminellas Revansch I Samhället (2014) esiin entisen vangin haasteita ja vaikeuksia aiemmasta elämäntavasta irrottautumisessa sekä myönteisessä kiinnittymisessä yhteiskuntaan. ”Vaikka itsellä olisi halu muutokseen, niin monta mutkaa on edessä ja kapuloita rattaisiin tulee matkan varrella monesta suunnasta”, kirjoittaa Valkama.

Tässä luvussa määrittelen lainrikkojataustaisten nuorten myönteisen yhteiskuntaan kiinnittymisen haasteita sekä rikosseuraamuslaitoksen strategiaa erityisesti vapautumisen osalta. Lisäksi määrittelen desistanssin käsitettä, jolla tarkoitetaan rikollisuudesta irrottautumisen ja luopumisen prosessia.

2.1 Näkökulmia suomalaiseen kriminaalipolitiikkaan

Oikeusministeriön (2013) määritelmän mukaan kriminaalipolitiikalla voidaan laajimmillaan tarkoittaa kaikkia rikollisuuteen vaikuttavia toimia, kuten alkoholi-, sosiaali- ja koulutuspolitiikka, terveydenhuolto ja yhdyskuntasuunnittelu. Perinteisesti kriminaalipolitiikan katsotaan olevan päätöksen tekoa siitä, millaiset teot ovat rangaistavia ja miten ankarasti. Tavoitteena on rikollisuuden ja sen aiheuttamien haittojen vähentäminen. Suomalaisen kriminaalipolitiikan taustalla on ajatus hyvinvointiyhteiskunnasta. Turvallisuus perustuu pitkälle hyvinvoinnin, koulutuksen ja työllistymisen varmistamiselle, sillä väestön hyvinvoinnin uskotaan toimivan rikollisuutta vähentävänä tekijänä. (Oikeusministeriö 2012, 2013)

Kriminologia tutkii rikoksia ja rikollisuutta yhteiskunnallisena ilmiönä. Rikolliselle käytökselle on etsitty selitysmalleja jo vanhalla ajalla sekä keskiajalla. Selitysmalleja on aikoinaan perusteltu muun muassa pahoilla hengillä, noidilla ja muulla yliluonnollisella toiminnalla. Kriminologiassa sekä sosiologiassa on tavallista nähdä rikollinen käyttäytyminen yksilökäyttäytymisenä ja yksilötekoina. (Laitinen & Aromaa 2005, 9-11) Kun

useat kriminologian teoriat ovat tähän saakka keskittyneet selittämään rikoskäytöstä negatiivisilla tekijöillä, on rinnalla kuitenkin noussut myös toinen näkökulma, desistanssi. Desistanssilla tarkoitetaan rikollisesta käytöksestä ja elämäntavasta luopumisen prosessia (Farral & Calverley 2006, 1). Desistanssi tutkimus pyrkii vastaamaan kysymyksiin miten ja miksi ihmiset irtautuvat rikollisuudesta, ja selittämään niitä positiivisia tekijöitä, jotka toimivat heidän tukenaan tässä prosessissa (Mc Neill ym. 2012).

2000-luvun vaihteessa suomalainen kriminaalipolitiikka sai vaikutteita maahan rantautuneesta ja maailmalla laajasti hallinneesta What works-ajattelusta. What works-ajattelun kolme keskeisintä ovat riskin, tarpeen ja vastaavuuden periaatteet. Suuntaus painottaa kognitiivis-behavioraaliseen näkökulmaan pohjautuvia työmenetelmiä, ja korostaa näiden merkitystä uusintarikollisuuden ehkäisyssä. Vaikuttavuustutkimusten tulokset osoittavat kuitenkin, että toimintaohjelmat eivät yksinään riitä vaan ne toimivat vain osana ratkaisua. Pettymys saatuihin tuloksiin on kasvattanut alalla kiinnostusta siitä, miten muutos oikeasti toimii ja tuonut täten tilaa uusille desistanssin tutkimukseen perustuville lähestymistavoille. Desistanssi-teorian rantautuminen näkyy suomalaisen kriminaalipoliittisen ajattelun muutoksessa siten, että huomio on siirtynyt toimintaohjelmista vapautumisvaiheen korostamiseen. (Lavikkala 2011; Rantanen ja Lindqvist 2015) Valvottu koevapaus tuli osaksi suomalaista seuraamusjärjestelmää vuonna 2006, vankeuslainsäädännön uudistuksen myötä (Mäkipää 2010).

Laki valvotusta koevapaudesta määrittää koevapauden tarkoituksiksi suunnitelmallisella ja asteittaisella vapauttamisella ylläpitää ja edistää vangin valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan. Enintään kuusi kuukautta ennen vapautumista koko rangaistuksen suorittamisesta tai ehdonalaiseen vapautumista, voidaan tietyin edellytyksin sijoittaa vanki vankilan ulkopuolelle valvottuun koevapauteen. Edellytyksinä ovat päihitteettömyys ja sen valvontaan sitoutuminen sekä asetettujen ehtojen noudattaminen. Vangilla tulee olla koevapauden täytäntöönpanoon soveltuva asunto. Jokaiselle koevapausvangille laaditaan toimeenpanosuunnitelma, jossa on asumisen lisäksi määräykset muun muassa toimintavelvollisuuden sisällöstä, koevapauden valvonnasta ja kodin ulkopuolella liikkumisen rajoituksista. Suunnitelmassa tulee olla myös tiedot valvotun taloudellisesta toimeentulosta koevapausaikana. (Laki valvotusta koevapaudesta)

Yksi Move on! – hankkeessa mukana oleva nuori kertoo omia ajatuksiaan koevapaudesta Ylen haastattelussa seuraavasti, ”Koevapaus on hyvä rangaistusmuoto, joka pienentää

riskiä uusia rikoksia. Puolen vuoden koevapauden aikana ehtii totutella tiettyyn rytmiin ja pääsee kiinni arkielämään”. Koevapausvangin mukana on aina seurantapuhelin, johon on vastattava kun se soi. Jalassa on elektroninen valvontapanta. (Yle uutiset 2015)

Koevapaudessa olevalla vangilla on laissa määritelty toimintavelvollisuus. Työtä tai muuta vangin toimintakykyä ja sosiaalisia valmiuksia ylläpitävää tai edistävää toimintaa on oltava vähintään viisi tuntia viikossa. (Laki valvotusta koevapaudesta) Move on! –hankkeessa mukana olevilla koevapausvangeilla on täten velvoite osallistua toimintaan. Hanke tekee tiivistä yhteistyötä valvonnasta vastaavan vankilan kanssa ja ilmoittaa joka viikko tulevan viikon ohjelmasta. Viikko-ohjelmassa on sisällön lisäksi osoitteet ja kelloajat siitä, missä ryhmä milloinkin liikkuu.

2.2 Rikollisuudesta irrottautuminen eli desistanssi

Viikki-Ripatti (2011) kokoaa artikkelissaan *Rikollisuudesta irrottautuminen subjektiivisena kokemuksena* tuloksia kahdeksasta empiirisestä tutkimuksesta, joissa on tutkittu ex-rikoksentehtäjäiden subjektiivisia kokemuksia rikollisuudesta irrottautumisesta. Teksti vetää yhteen faktoja desistanssi tutkimuksen tähänastisista tuloksista ja kiteyttää tutkimuksen merkityksen. Jotta laissa määriteltyyn tavoitteeseen yhteiskunnan turvallisuuden lisäämisestä ja uusintarikollisuuden vähentämisestä voidaan pyrkiä, on välttämätöntä tunnistaa rikollisuudesta irrottautumiseen vaikuttavia tekijöitä.

Artikkelissa (Viikki-Ripatti 2011) koottuja tutkimustuloksia käsitellään muun muassa yksilön toimijuuden ja toimintakyvyn näkökulmasta. Inhimillisen toiminnan malli jäsentää yksilön toiminnallisen käyttäytymisen vaikuttaviksi tekijöiksi tahdon, tottumuksen ja suorituskyvyn. Empiirisissä tutkimuksissa tahdon osa-alueella vahvaan moraaliin elementtiin kuului tarve kuulua johonkin ja sitoutua työhön. Tottumus puolestaan on jokapäiväisen elämän rytmittämistä, johon kuuluu rutiineita ja rooleja. Tutkimukset osoittivat rutiineiden ja säännöllisyyden tärkeyden rikollisuudesta irrottautumisen prosessissa. Työ ja ammattiura, työrooliin kiinnittyminen, saavutukset eri rooleissa sekä päivittäisiin rutiineihin sitoutuminen edistävät lainkuuliaista elämää. Suorituskyvyn osalta empiirisissä tutkimuksissa ilmeni erityisesti psyykkiseen suorituskykyyn liittyviä tekijöitä. Useat rikoksen tekijät ilmaisivat olevansa halukkaita lopettaa rikosten tekemi-

sen, mutta kokevat etteivät heidän sisäiset resurssinsa riitä muutoksen mahdollistamiselle.

Move On! -hanke edustaa toiminnallaan osin juuri vapautumisvaiheeseen keskittyvää työskentelyä. Move On! -hanketta voikin pitää yhtenä konkreettisena esimerkkinä desistanssi-tutkimuksen myötä syntyneen ajattelun muutoksesta ja painopisteen siirtymisestä. Osuvasti myös hankkeen iskulauseena näkyy teksti, ”Muutos on mahdollinen”. Move On! -hankkeen viikko-ohjelma tarjoaa asiakkailleen rutiineja ja ryhmän, jonka toiminta pohjautuu rikoksettoman elämän arvoihin. Samalla toiminnan yhteisenä tavoitteena on koulutus- ja työelämävalmiuksien kehittäminen. Hankkeen toimintaa ja tavoitteita esittelen tarkemmin seuraavassa luvussa, luku 3.

Niin rikollisuudesta irtautumisen prosessissa kuin muissa ongelmakäyttäytymisestä irtautumisessa on paljon yhtäläisiä piirteitä. Vaikka ilmiö ei ole vielä laajalti ymmärretty, tietyistä desistanssia selittävistä tekijöistä ovat tutkijat yksimielisiä. Muutoksen mahdollistavina ja sitä tukevinä tekijöinä toimivat muun muassa hyvä avioliitto, vakaa työpaikka, identiteetin muutostyö sekä ikääntyminen. (Laub & Sampson 2001) Move On! -hankkeessa rikollisuudesta irtaantumista tukevat myös päihitteettömyys, vertaistuki ja arjenhallinta.

John H. Laub ja Robert J. Sampson (2001) ovat luoneet desistanssi tutkimuksen klassikko teoksen. He aloittivat ensin perehtymällä tutkimuksiin nuorisirikollisista 1940-luvulla, jonka seurauksena he keksivät kysyä missä nämä pojat ovat nyt ja millaista heidän elämänsä on ollut tutkimuksen jälkeen. Suurin osa heistä oli onnistunut irtautumaan rikollisuudesta. (Iriss 2006)

2.3 Organisaatiot ja verkostoyhteistyö vapautumisen tukena

Laiissa rikosseuraamuslaitoksen toiminnan tavoitteeksi määritellään yhdyskuntaseuramusten ja vankeusrangaistuksen toimeenpano, sekä tuomittujen valmiuksien lisääminen rikoksettomaan elämäntapaan. Toiminnalla pyritään edistämään rangaistustaan suorittavien elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan. (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta) Vähentämällä tuomittujen uusintarikollisuusriskiä pyritään parantamaan yhteiskunnan turvallisuutta (Rikosseuraamuslaitos 2015).

Rikosseuraamuslaitoksen (RISE) strategiassa vuosille 2011–2020 yksi keskeisimmistä tavoitteista on aktiivinen verkostoyhteistyö (kuvio 1). Yhteistyöllä eri viranomaisten, kolmannen sektorin toimijoiden sekä tuomitun lähiverkoston kanssa lisätään tuomittujen valmiuksia yhteiskuntaan kiinnittymiseen ja rakennetaan polkua rikoksettomaan elämään. (Rikosseuraamuslaitos 2011) Verkostoyhteistyö ja rikoksettomaan elämään poluttaminen (vrt. poluttaminen koulutus ja työelämään) ovat keskeisiä käsiteltäviä asioita opinnäytetyössäni.

KUVIO 1. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011–2020. (Rikosseuraamuslaitos, 2011)

RISE:n kanssa samoihin tavoitteisiin pyrkii omalla toiminnallaan myös kansainvälinen KRIS liike, ja sen alaisuudessa toimiva Move On! -hanke. Yhdistyksen toiminta perustuu neljään periaatteeseen, joita ovat päihteettömyys, rehellisyys, toveruus ja yhteisvastuullisuus. KRIS tarjoaa monipuolista apua ja tukea lainrikkojатаustaisille rangaistusajan jälkeen, sekä myös niille nuorille, joilla on riski ajautua rikospolulle. Keskeistä toiminnassa on yhteisön tarjoama tuki ja vertaistyö. (KRIS -Etelä-Suomi ry 2014)

Myös elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten toiminnan yhtenä tavoitteena on edistää työllisyyttä ja työmarkkinoiden toimivuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä ja syrjintää. Keskukset pyrkivät tavoitteisiin tukemalla TE -toimistojen toimintaa sekä vaikuttamalla toiminnan kehittämiseen aluetasolla. ELY -keskukset tukevat myös paikallista työllisyyttä ja parantavat työttömien työnhakijoiden työmarkkina-avalmiuksia työllisyysperusteisten tukien avulla. (ELY -keskus 2013)

2.4 Lainrikkojataustaisuus

Rikollisuuden ilmiö, ja käsite lainrikkoja ovat aina sidoksissa ympäröivään kulttuuriin. Käsitteitä voidaan määrittellä monista eri näkökulmista. Yleisesti tunnettu tapa määritellä rikos on legaalinen, jolloin se määrittyy vallitsevan lainsäädännön mukaan. Legaalisesti määriteltynä rikos on siis teko, jonka laki määrittää rangaistavaksi. (Laitinen & Aromaa 2005, 11–17)

KRIS ry:n Valmiuksia siirtyä työelämään (VST) -hankkeet ovat arvioineet lainrikkojataustaisten esteitä sekä hidasteita työmarkkinoille ja koulutukseen pääsemiseksi. Esteitä on muun muassa listattu seuraavan laisesti; vankeus ja sen kokemukseen liittyvät tunteet, sekä tästä heijastuvat työntajien ennakkoluulot; työkokemuksen puute ja vaillinainen koulutus; kokemukset epävarmuudesta, pelosta ja itseluottamuksen puutteesta; erilaiset persoonallisuus-, oppimis- ja käytöshäiriöt; sekä ylivelkaantuminen. (Ihalainen 2011)

Lainrikkojataustaiset nuoret muodostavat yhden vakavan syrjäytymisuhan alla elävän ryhmän. Määritellesään syrjäytymistä Kivivuori (2009) kuvaa kriminologia tutkimuksen osoittamaa yleistä korrelaatiota syrjäytymisen ja rikollisuuden välillä. Syyt ja seuraukset ovat molemminpuolisia, siten että syrjäytyminen ollessa rikollisuuden syy on samalla rikollisuus syy syrjäytymiseen. Koska tiedetään rikoskäyttäytymisen olevan yksi oleellisimpia syrjäytymisen syitä, voidaan todeta minkä tahansa toimenpiteen, joka vähentää nuorten rikoskäyttäytymistä samalla ehkäisevän syrjäytymistä. (Kivivuori 2009) Kääntämällä väite saman näkökulman valossa toisinpäin, voidaan olettaa syrjäytymisriskiä pienentävien toimenpiteiden olevan samalla rikoskäyttäytymisen ehkäisy-

keino. Ensisijaisena keinona syrjäytymisen ehkäisemiseksi nähdään koulutus. (Myrskylä 2012)

2.5 Työllistyminen ja yhteiskuntaan kiinnittyminen

Yhteiskuntakeskeinen näkemys syrjäytymisestä korostaa työllistymistä ja työntekoa tärkeänä yhteiskuntaan integroitumisen välineenä. Näkemys perustuu ranskalaiseen yhteiskunnallisen ajattelun traditioon. Ajattelun mukaan yhteiskunta nähdään integroituna kokonaisuutena, joukkona eri yhteisöitä, joita pitää yhdessä moraalinen järjestys eli yhteisesti hyväksytyt oikeudet ja velvollisuudet. Syrjäytymisen suurimpana ongelmana nähdään siitä seuraava sosiaalinen epäjärjestys. Suomalaisessa työkeskeisessä yhteiskunnassa muita integraation välineitä on heikosti löydettävissä. (Raunio 2009, 274–275)

Kansainvälinen KRIS-liike on toiminnassaan tottunut kohtamaan lainrikkojataustaisille ominaisia haasteita yhteiskuntaan uudelleen kiinnittymisessä. Lyhenne KRIS tulee ruotsin kielen sanoista, kriminellas revansch i samhället ja tarkoittaa suomennettuna ”rikollisten revanssi yhteiskunnassa”, toiminta-ajatus perustuu entisten rikkeiden hyvittämiseen yhteiskunnalle. Tampereen KRIS ry:n toiminnanjohtaja Jari Ihalainen (2011) kuvaa yhteiskunnan jossain määrin jopa hylkivän ja pelkäävän päihdetaustaista, tämä puolestaan ruokkii syrjäytymistä entisestään. Valkama (2014) kuvaa samaa ilmiötä ja kertoo entisen vangin joutuvan kohtaamaan muiden ihmisten epäluuloja; tuomitsemista, pelkoa ja jopa vihaa. ”Rangaistus ei useinkaan lopu rangaistuksen päätyttyä, vaan usein vasta alkaa sen jälkeen” kirjoittaa Valkama.

KRIS-erityisnuorisotyössä on havaittu lainrikkojataustaisten nuorten korkea riski koulutusten ja työkokeilujen keskeyttämiseen. Moni näistä nuorista vasta hakee motivaatiota ja pohtii itsellensä sopivia aloja, sekä hankkii valmiuksia ja opettelee koulutus- ja työelämän sääntöjä. Monilla on lisäksi takanaan jo aikaisempia keskeytyksiä. Myös nuorten päihde-, laitos- ja lastensuojelutaustaan kautta usein syntynyt epäluottamus aikuisiin ja yhteiskuntaan sekä mahdolliset oppimisvaikeudet vaikuttavat nuoren tekemiin opiskeluun ja työllistymiseen liittyviin ratkaisuihin. (KRIS -Etelä-Suomi ry 2014)

2.6 Yhteenveto

Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen voi jäsentää eri tasoista rakentuvaksi ja toisiinsa linkittyväksi kokonaisuudeksi (kuvio 2). Korkein taso, ja kaikkiin alatasoihin vaikuttava tekijä, on Suomen lainsäädäntö. Laki määrittää toiminnan ehdot pohjaten yhteiseen tavoitteeseen, yhteiskunnan turvallisuuden lisäämisestä. Myös rikosseuraamuslaitoksen tehtävät ja toiminta on määritelty omassa laissaan.

KUVIO 2. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys.

Laki uudistuksiin ja kriminaalipolitiikan suuntaan vaikuttavat vallalla olevat ajatussuuntauukset ja tieteellisten tutkimusten myötä syntyvät ja kehittyvät teoriat. Viime vuosina kriminaalipoliittisten ajatusten muutokset ovat liittyneet rikollisuudesta irrottautumisen prosessia korostavaan desistanssiteoriaan. Desistanssiteorian myötä on huomio kiinnitynyt muutosta mahdollistaviin ja tukeviin positiivisiin tekijöihin, vapautumisvaiheen suunnitteluun ja yhteiskuntaan integroitumiseen.

Rikosseuraamuslaitos pyrkii toiminnallaan ehkäisemään uusintarikollisuutta ja näin lisäämään yhteiskunnan turvallisuutta. Laitoksen toiminnan tavoitteena on vastata yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta lisäten tuomittujen

valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan, edistäen heidän elämänhallintaansa ja sijoittumistaan yhteiskuntaan. (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta) Valvotulla koevapaudella pyritään suunnitelmallisella ja asteittaisella vapauttamisella juuri näihin tavoitteisiin. (Laki valvotusta koevapaudesta)

Mitä yhteiskuntaan integroimisella tai valmiuksilla rikoksettomaan elämäntapaan sitten tarkoitetaan? Aikaisemmassa kappaleessa viitattiin Raunion (2009) teokseen, jonka mukaan suomalaisessa työkeskeisessä yhteiskunnassa keskeisin integraation väline on työllistyminen ja työnteko. Desistanssiteoria pitää työntekoa myös oleellisena elementtinä rikollisuudesta irrottautumisen prosessissa.

Kohti asetettuja tavoitteita, työllistymisen sekä rikoksettoman elämäntavan valmiuksien tukemiseen toimivat muun muassa kansainvälinen KRIS-liike ja Move On!- työllisyys-hanke. Toiminnan keskiössä ovat yhteiset arvot päihteettömyys, rehellisyys, toveruus ja yhteisvastuullisuus. Toimijat tekevät tiivistä verkostotyötä kentän eri toimijoiden kuten Rikosseuraamuslaitoksen ja TE-toimistojen kanssa. Muutoksen mahdollistamiseksi toiminnalla pyritään vaikuttamaan asenteisiin ja ajatusmalleihin eheämmän oma kuvan ja tulevaisuusnäkökymien muodostamisessa sekä rakentavien ratkaisu- ja selviämismallien löytämiseksi. (KRIS -Etelä-Suomi ry 2014)

Tämä opinnäytetyö keskittyy pääasiassa koevapauden aikana tapahtuvaan toimintaan. Keskustelu sijoittuu Move On! -hankkeeseen, jonka sisällä pohditaan keinoja koulutusvalmiuksien edistämiseksi ja työelämään tukemisessa. Esiin nostetaan ensisijaisesti lainrikkajataustaisten nuorten oma ääni, mutta puheenvuoro annetaan myös työntekijöille.

3 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT, TAVOITE JA TOTEUTUS

Opinnäytetyöni toteutui yhteistyössä Move On! -hankkeen sekä KRIS Etelä-Suomi ry:n kanssa. Tässä luvussa kerron hankkeen toiminnasta ja tavoitteista, sekä määrittelen oman tutkimukseni tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Lopuksi jäsenän tutkimukseni eri vaiheita suunnittelusta analysointiin. Kerron myös käyttämästäni tutkimusmenetelmistä sekä opinnäytetyöprosessin aikataulutuksesta.

3.1 Move On! -hanke

Move On! – hanke on aloittanut toimintansa Helsingissä kesäkuussa 2014. Työllistymiseen suuntaavalla ja työelämävalmiuksia kehittäväällä toiminnalla Move On! -hankkeen tarkoituksena on tukea nuorta hänen elämänmuutoksessaan rikollisesta elämäntavasta luopumisesta, ja tavoitella pysyvämpää työllistymistä avoimilla työmarkkinoilla sekä yhteiskuntaan kiinnittymistä. Vuositason tavoitteena on poluttaa Helsingissä noin 10–20 lainrikkojataustaista nuorta koulutusten ja välityömarkkinoiden kautta avoimille työmarkkinoille. (KRIS -Etelä-Suomi ry 2014)

Move On! – työllisyys Hankkeen ensisijaiseksi kohderyhmäksi määritellään hankesuunnitelmassa lainrikkojataustaiset 15 -29-vuotiaat helsinkiläiset nuoret. Kohderyhmään luetaan avo- tai laitusrangaistusta suorittavat, valvotussa koevapaudessa olevat sekä eri yhdyskuntaseuraamuksissa olevat sekä vankilasta vapautumassa olevat nuoret. Toissijaiseksi kohderyhmäksi määritellään myös muut lainrikkojataustaiset helsinkiläiset nuoret. (KRIS -Etelä-Suomi ry 2014)

Hankkeessa on panostettu tiiviiseen verkostoyhteistyöhön rikosseuraamuslaitoksen sekä eri koulutus- ja työllistämiskumppaneiden kanssa. Asiakastyö on toteutunut palveluohjauksena, jatkopolutuksena ja ryhmätoimintana. Lisäksi hanketyöntekijät päivystävät ja ovat nopeassa reagointivalmiudessa yhteydenottoihin silloin, kun mahdollinen uusi asiakas on kiinnostunut hankkeen toiminnasta. (KRIS -Etelä-Suomi ry 2014)

Alku vuodesta 2015 hankkeen pariin on tullut kolme valvotussa koevapaudessa olevaa nuorta, jotka ovat olleet aktiivisesti mukana ryhmätoiminnassa. Ryhmä kokoontuu maa-

nantaista perjantaihin kello 9-13 viikoittain vaihtuvan viikko-ohjelman mukaan. Viikko-ohjelmat ovat koostuneet erilaisista arjenhallintaa sekä työelämävalmiuksia tukevasta toiminnasta, kuten ruokaryhmästä, oppilaitosvierailuista, talousneuvonnasta ja erilaisista liikuntaohjelmista. Ryhmätoiminnan lisäksi hanke tarjoaa yksilöllistä tukea ja ohjausta nuorten omiin tarpeisiin.

Uudenmaan ELY – keskus toimii Move On! -hankkeen rahoittajana. Hanke noudattaa omalla toiminnallaan ja omassa kohderyhmässään ELY – keskuksen edellyttämiä tavoitteita työllistymisen edistämiseksi. Lainrikkojataustaisten nuorten koulutukseen ja työelämään poluttamisen lisäksi, Move On! -hankkeen ensisijaisena tavoitteena on hyvä käytäntö/työ -mallin luominen ja kehittäminen nuorten lainrikkojataustaisten kanssa tehtävään työllistämistyöhön. Mallia kehitetään yhdessä TE -toimiston, RISE:n ja KRIS:n kesken kuvaamaan hyviä käytäntöjä järjestöjen ja viranomaisten tekemässä yhteistyössä. Malli tulee olemaan jaettavissa valtakunnallisesti KRIS - paikallisyhdistyksissä sekä yleisesti nuorten lainrikkojien kanssa työskenneltäessä. (KRIS -Etelä-Suomi ry 2014)

3.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä on tutkia nuorten kokemuksia Move On! -hankkeen toiminnasta ja sitä, miten hankkeen toiminta on onnistunut tarjoamaan sellaista tukea mitä, nuoret itse kokevat työllistyäkseen tarvitsevansa. Lisäksi tutkitaan nuorten näkökulmasta hankkeen merkityksiä ja vaikutusta heidän arkeensa. Tutkimuksen viimeisessä teemassa keskitytään hankkeen kehittämiseen. Tulosten avulla tuodaan nuorten ääni, ja heidän antamat kehitysideat hanketiimin tietoisuuteen ja samalla selvitetään, miten hanketiimi on valmis vastaamaan kehitysideoihin. Tarkoituksena ei ole hankkia yleistettävää tutkimustietoa, vaan sen sijaan kuulla toiminnassa mukana olleiden nuorten ajatuksia hankkeesta ja sen merkityksestä juuri heille. Nuorten ääni on tärkeä työväline toiminnan kehittämiseksi jatkossa. Tarkoituksena on saada vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä ajatuksia nuorilla on liittyen omaan työllistymiseensä tulevaisuudessa, ja millaisen tuen he kokevat hyödylliseksi työllistymisen suhteen?

2. Mitä MoveOn! -hanke on merkinnyt mukana olleille nuorille ja miten se on vaikuttanut heidän arjessaan?
3. Miten nuoret kehittäisivät hankkeen toimintaa?
4. Miten hanketiimi kuvaa hankkeen tämän hetkistä tilannetta, ja kuinka he ovat valmiita vastaamaan nuorten esittämiin kehitysideoihin?

3.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tavoitteena on tyypillisesti päästä lähelle tutkittavaa kohdetta ja tavoittaa tutkittavien näkökulma tutkittavasta ilmiöstä (Kiviniemi 2001, 68). Tapoja kerätä, analysoida ja tulkita aineistoja on useita. Laadullinen tutkimus antaa tutkijalle paljon mahdollisuuksia, mutta samalla vaatii tutkijaltaan pohdintaa tekemiensä valintojensa suhteen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

Laadullinen tutkimus pitää sisällään myös monia eri suuntauksia. Kun tutkimuskohteena ovat kokemukset ja merkitykset, voidaan puhua fenomenologisesta näkökulmasta. Fenomenologinen tutkimus pyrkii lisäämään ymmärrystämme inhimillisen elämän eri ilmiöistä. Ihminen ajatellaan yhteisöllisenä ja ihmisen toiminta tarkoitusten mukaan suuntautuneena. Ihmisen suhde maailmaan nähdään intentionaalisena, mikään ei ole neutraalia, vaan kaikki merkitsee meille joitakin. Kokemukset määrittyvät suhteessa omaan todellisuuteemme, ja muotoutuvat merkitystemme mukaan. (Laine 2010, 28 -30, 44.) Tässä työssä keskitytään kuulemaan nuorten ääntä ja heidän antamiaan merkityksiä Move On!- hankkeen toiminnalle. Merkityksiä kuulemalla pyritään kehittämään hankkeen toimintaan jatkossa.

Opinnäytetyöni muodostuu teoriaosuuden lisäksi asiakashaastatteluista sekä yhteenvetokeskustelusta hanketiimin kanssa. Nuorten näkökulma pyritään tavoittamaan yksilöllisten teemahaastatteluiden avulla. Hanketiimin kanssa käytävässä yhteenvetokeskustelussa on puolestaan tarkoitus käydä läpi hankkeen nykytilannetta ja pyrkiä vastaamaan sekä kommentoimaan haastatteluissa esiin nousseita kehitysehdotuksia.

3.4 Tutkimuksen suunnittelu

Yhteistyöni Move On! -hankkeen kanssa alkoi lokakuussa 2014. Löysin ensimmäistä kertaa tiedon hankkeesta selatessani internet-sivustoja. Uusi hanke, sen toiminta ja kohderyhmä osuivat yhteen oman kiinnostuksen kanssa. Yhteistyön alusta lähtien hanketiimi antoi täyden tukensa opinnäytetyöprosessilleni. Vaikka hanketiimi antoi minulle vapaat kädet tutkimuksen suunnittelemiseen omista kiinnostuksen kohteistani lähtien, halusin työni olevan hyödyllinen myös hankkeelle. Suunnitteluun mukaan nostettiin hankkeen kehittämisen näkökulma. Pyysin ja otin vastaan kommentteja niin tiimiltä kuin omalta opinnäytetyönohjaajaltani suunnittelun eri vaiheissa.

Ennen tutkimuksen toteuttamista pyrin olemaan mukana Move On! -hankkeen toiminnassa. Perustelin mukana oloani toimintaan ja nuoriin tutustumisen kautta. Kun pääsin itse kokemaan ja näkemään mitä toiminnassa tapahtuu, oli helpompi ymmärtää myös haastateltavien puhetta hankkeen toiminnasta. Läsnäololla hain myös luottamusta ja luontevuutta. Ajatuksena oli, että nuoret puhuisivat mieluummin haastatteluteemoista jo hieman tutulle kuin täysin ventovieraalle henkilölle. Vältin kuitenkin muodostamasta liian kaverillista suhdetta nuoriin. Tapasin haastateltavia nuoria noin 1-4 kertaa ennen haastattelutilanteita.

Tutustuminen hankkeen toimintaan ei ollut pelkästään asiakastasolla tehtävässä työssä mukana oleminen. Pääsin lisäksi tapaamaan hankkeen yhteistyötahoja YRE-tiimissä sekä osallistumaan hankkeen ohjausryhmänkokoukseen. Tapaamiset auttoivat hahmotamaan hankkeen toimintaa ja tavoitteita isommassa kuvassa, rikosseuraamusalan kentällä.

Opinnäytetyöprosessi kesti kokonaisuudessaan vuoden (taulukko 1). Ensimmäinen opinnäytetyöseminaari alkoi syyskuussa 2014, ja piti sisällään ideointia ja suunnittelua. Lokakuussa tapasin ensimmäistä kertaa hanketiimin ja esittelin ideapaperin. Loppuvuoden aikana valmistelin tutkimussuunnitelman. Työn suunnitteluun sain tukea sekä Move On! -hankkeelta että muilta KRIS-liikkeen toimijoilta. Läpi prosessin sain kommentteja ja tukea myös opinnäytetyön ohjaajaltani. Tammikuussa esittelin valmiin tutkimussuunnitelman, ja helmikuussa hain tutkimuslupaa KRIS-Etelä-Suomi ry:ltä. Tutkimuslupa myönnettiin ja haastattelut toteutettiin helmi-maaliskuun aikana. Kevään 2015 aikana analysoin keräämäni aineiston, jonka pohjalta järjestettiin yhteenvetokeskustelu hank-

keen työntekijöiden kanssa. Kesän aikana työskentelin itsenäisesti kasaten johtopäätöksiä ja hioen teoria osiota sekä pohdinta. Valmiin työn ensi esittely tapahtui syyskuussa 2015.

Opinnäytetyön aikataulu	
Syyskuu '14	Ideointi, suunnittelu (op.seminaari 1)
Lokakuu '14	Ideapaperin esittely, 1. tapaaminen hanketiimin kanssa
Marraskuu '14	Tutkimussuunnitelman valmistelu, yhteistyö KRIS & Move On!
Joulukuu '14 –Tammikuu '15	Tutkimussuunnitelman esittely (op.seminaari 2) Teoria, kohtaamisia hankkeella
Helmi-maaliskuu '15	Teoria, haastattelurunko, tutkimuslupa, haastattelut, aineiston analyysi
Huhtikuu '15	Yhteenvetokeskustelu
Kesä '15	Johtopäätökset, pohdinta, teorian yhteenveto
Syyskuu '15	Valmiin työn esittäminen

TAULUKKO 1. Opinnäytetyöprosessin aikataulu.

3.5 Aineiston kerääminen

Tutkimukseni tiedonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua ja haastattelin neljää Move On! – hankkeessa mukana olevaa tai mukana ollutta nuorta. Haastateltavat olivat 20–26- vuotiaita helsinkiläisiä miehiä. Haastattelutilanteet tapahtuivat kahden kesken ja keskustelut äänitettiin. Haastattelut toteutettiin helmi- ja maaliskuussa Helsingissä, KRIS -Etelä-Suomi ry:n tiloissa.

Haastateltavien osallistuminen oli vapaaehtoista ja kaikki osallistujat saivat luettavakseen tutkimuksen saatekirjeen (Liite 1). Ennen haastattelun aloittamista muistutin haastateltavia tutkimuksen luottamuksellisuudesta sekä tilanteiden äänittämisestä ja nauho-

jen asianmukaisesta käsittelystä sekä tuhoamisesta. Lisäksi kerroin teemahaastattelun piirteistä ja painotin pyrkimystä avoimeen keskusteluun teemojen sisällä.

Teemahaastattelu (puolistrukturoitu haastattelu) on eräänlainen tutkijan aloitteesta ja hänen ehdoillaan käytävä keskustelu. Tutkija on suunnitellut ja määritellyt haastattelun aihepiirit, eli teemat etukäteen (Liite 2). Teemahaastattelussa pyritään vuorovaikutuksessa saamaan tietoa haastateltavien omista kokemuksista ja perusteluista. Haastattelun ei tarvitse noudattaa järjestyksellistä kaavaa kunhan haastattelija varmistaa, että kaikki teema-alueet tulee läpikäytyä. (Metsämuuronen 2008, 41; Eskola & Vastamäki 2015, 27–30.) Omassa tutkimuksessani teemat määräytyivät asetettujen tutkimuskysymysten pohjalta. Teemojen ja haastattelurungon suunnittelemisessa mukana olivat lisäksi hankkeen työntekijät.

Suunnitteluvaiheessa arvioin yhden haastattelun kestoksi 30- 45 minuuttia. Mietin etukäteen mahdollisia haasteita kuten keskustelun rajaamista ja ajanhallintaa. Käytännössä haaste osoittautui aiempaa ajateltua päinvastaiseksi. Haastateltavat vastasivat esittämiini kysymyksiin, mutta avointa keskustelua ei juuri syntynyt. Haastattelut kestivät keskimäärin 10–15 minuuttia. Haastattelujen toteutumisen arviontiin palaan työn lopussa, pohdinta osiossa.

Haastattelujen lisäksi keräisin osan aineistosta yhteenvetokeskustelun muodossa. Tarkoituksena oli kuulla hanketiimin ajatuksia haastatteluiden tuloksista ja saada vastauksia nuorten antamiin kehittämisehdotuksiin. Suunnittelin rungon yhteenvetokeskustelua varten haastatteluista saamieni tulosten pohjalta (katso seuraava kappale, Aineiston analysointi). Jaoin rungon kolmeen eri osioon: tilannekatsaus, tulosten esittely ja kehitysideoihin vastaaminen sekä ajatukset hankkeen jatkosta.

Yhteenvetokeskustelu toteutettiin hankevastaavan sekä hanketyöntekijän kanssa 22. huhtikuuta 2015 Helsingissä. Tapaaminen järjestettiin KRIS Etelä-Suomi ry:n tiloissa Kinaporinkadulla. Kokoonnuimme yhdessä keskustelemaan hankkeen nykytilanteesta, tulevaisuudesta ja haastattelututkimuksesta saaduista tuloksista. Keskustelun tueksi olin tehnyt Power Point -esityksen, jonka avulla jäsensin keskeiset teemat osa-alueittain.

3.6 Aineiston analysointi

Laadullisen tutkimuksen analyysia voidaan kuvata eri vaiheista koostuvan rungon avulla. Mukauttaen Tuomi & Sarajärven (2009) runkoon analyysin etenemisestä voin jakaa oman analyysini kolmeen eri työvaiheeseen, joita ovat litterointi, luokittelu ja yhteenve-to. Analysoitava aineistoni koostui kahdesta eri osiosta, haastatteluista ja yhteenve-to-keskustelusta.

Aloitin litteroimalla haastatteluista saadun tutkimusaineiston. Kun kaikki haastattelut oli litteroitu, analysoin aineiston aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Aineistoläh-töisen analyysin tarkoituksena on luoda analysoitavasta aineistosta teoreettinen koko-naisuus. Analyysi perustuu tutkimusaineistoon ja tällöin aiemmat havainnot, tiedot ja teoriat tutkittavasta ilmiöstä tulee jättää analyysi vaiheen ulkopuolelle. (Tuomi & Sara-järvi 2009, 95)

Löytääkseni keskeisiä teemoja luokittelin ja jäsenin aineistoa käyden haastatteluja yk-sitellen läpi, samalla tehden muistiinpanoja ja ajatuskarttoja. Muistiinpanoista valitsin toistuvat ja mielestäni keskeisimmät seikat, jotka vastasivat tutkimuksen tavoitteisiin ja olivat tutkimuskysymysten kannalta oleellista tietoa. Hahmottelin ja luokittelin poimin-toja eri otsikoiden alle.

Toimin vastaavasti myös yhteenvetokeskustelusta saamani aineiston kohdalla. Litteroin noin tunnin mittaisen keskustelumme ja analysoin aineiston aineistolähtöistä sisäl-lönanalyysiä käyttäen. Löytääkseni vastineita sekä yhteneviä linjoja haastattelujen ja yhteenvetokeskustelun välillä tein useita ajatuskarttoja aineiston eri teemojen pohjalta.

4 KOKEMUKSIA MOVE ON! – HANKKEESTA

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset asiakashaastatteluista sekä hanketiimin yhteenvetokeskustelusta. Selkeyden vuoksi pidän nämä kaksi näkökulmaa toisistaan erillään. Aloitan esittelemällä haastattelututkimuksen tulokset ja tuomalla esiin nuorten näkökulman. Näkökulmat keskustelevat keskenään ja yhteenvetokeskustelussa hanketiimin näkökulmasta vastataan jo osaltaan nuorten antamiin kehittämisehdotuksiin.

4.1 Nuorten näkökulma

Asiakashaastatteluiden runko (liite 2) oli suunniteltu valmiiksi määriteltyjen teemojen pohjalle. Haastattelu tilanteessa pyrittiin kuitenkin vapaaseen keskusteluun, ja valmiiden kysymysten tarkoitus oli toimia keskustelun tukena. Teemoja olivat tavoitteet ja tuki, työllistymisen haasteet sekä vahvuudet, Move on! – hankkeen merkitys ja hankkeen kehittäminen. Haastateltavien tunnisteet on jätetty sitaattien perästä pois, haastateltavien tunnistettavuuden suojaamiseksi. Kun samassa kohdassa on käytetty useampaa sitaattia, viitataan eri vastaajien vastauksiin.

4.1.1 Tavoitteet ja tuki

Ensimmäisenä teemana haastatellussa käsiteltiin nuorten itsellensä asettamia tavoitteita. Kuten Move On! -hankkeen yhtenä päätavoitteena on poluttaa nuoria koulutukseen ja kohti työelämään (KRIS -Etelä-Suomi ry 2014), olivat myös nuorten omat tavoitteet hankkeen kanssa samassa linjassa. *Koulutus ja ammattitutkinto nähtiin tärkeänä etuna työpaikan saamiseksi*. Rahan tienaamisen lisäksi, kiinnostus ammattitutkintoa kohtaan sekä kova usko valmistumisen jälkeiseen työllistymiseen toimivat motivoivina asioina. Myös omille suhteille työelämän tekijöihin annettiin arvoa, osa kertoi, että tuttujen työmaille tai yrityksiin olisi mahdollista päästä heti töihin, kunhan on ensin ”paperit kädessä”. Suurin osa haastateltavista kertoi jo hakeneensa opiskelupaikkaa. Jokainen vastaaja osasi nimetä omia vahvuuksiaan työllistymisen kannalta, mutta siihen liittyviä haasteita eivät nuoret nähneet itsellään olevan, vain yksi nimesi haasteeksi opiskelupaikan saamisen.

Mä oon aina ajoissa paikalla.

Aina mä oon pärjänny töissä... ja tehny hommat.

Mulla on tällä hetkellä motivaatio korkeella, tai mä haluan tehdä asioita.

Mä oon nopee oppiin.

Haastatteluissa esillä oli myös koulutusvalmiuksia tukeva toiminta. Nuoret kokivat erityisesti Move On! -hankkeen verkostoista ja oppilaitosvierailuista olevan hyötyä koulutuksen ja työllistymisen kannalta. Työllistymistä edistäväksi toiminnaksi esitettiin lisäksi konkreettinen tekeminen. Tekemisen kautta voisi ylläpitää jo opittuja taitoja (ks. luku 4.1.4 hankkeen kehittäminen). Työllistymistä tukevaksi toiminnaksi nimettiin myös yhdessä asioista keskusteleminen. Yksi vastaaja kiteyttää kommentissaan hyödylliseksi tueksi seuraavat asiat:

Käydään tutustuus niis eri oppilaitoksis ja sit puhutaan yhes niistä kaikista asioista.

Vaikka oppilaitosvierailut koettiin pääosin hyödyllisinä, työllistymistä edistävänä ja mielekkäänä toimintana, oli yksi vastaajista toista mieltä. Kun oma paikka, mistä opiskelupaikkaa on haettu, on jo löytynyt ja siellä vierailtu, eivät muut paikat enää kiinnostaa.

4.1.2 Muutokset arjessa

Etenkin valvottua koevapauttaan suorittaville nuorille on Move On! -hanke mahdollistanut muutoksen tapahtumisen arjessa ja ulospääsyn vankilasta. Hankkeessa mukana olemisen merkityksiä kuvataan haastatteluissa useasta näkökulmasta. Vaikka yhtenä näkökulmana mukana olemisen syyksi nousee rangaistuksen suunnitelmaan kirjattu koevapauden suorittaminen, on hankkeen toiminnan koettu tuovan myös monipuolista sisältöä viikkoihin ja rytmiä arkeen. Toisille muutos on tarkoittanut sitä, että ilman hanketta päivät kuluisivat nukkuessa, ”dokaamassa” tai pelikonsolin ääressä. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan osaa nimetä hankkeen konkreettista vaikutusta arkeen tai se nähdään töihin menemisen sijasta tapahtuvana toimintana

Sillee et on niinku aamul lähteny ja, ku ennen se meni siihen et mä vaa nukuin päivät.

Tekemistä on joka viikolla, ei tarvi himassa istua ja mieltä et mitä oikein tekis.

Se on ny ero et en mee töihin ku tulee tänne.

4.1.3 Hyvinvoinnin edistäminen

Liikunnan merkitys yhtenä hankkeen osa-alueena näkyy vahvana punaisena lankana kaikkien vastaajien vastauksissa. Liikunta nähdään hyvin positiivisena sekä motivoivana tekijänä hankkeen toiminnassa. Monipuolisia liikuntaharrastus mahdollisuuksia arvostetaan, ja toiminnan nähdään tarjoavan mahdollisuus oman kunnon ylläpitämiseksi. Yksi vastaajista on haastattelu hetkellä jo ohjautunut Move On! -hankkeen kautta eteenpäin toisten palveluiden piiriin, mutta on edelleen vapaaehtoisesti mukana toiminnassa osallistuen hankkeen viikoittaisiin sähköpeleihin. Osalle liikunta on tullut mukaan arkeen juurikin hankkeen myötä.

Mun mielestä tää on niinku hyvä juttu ja mä aion myös jatkaa tota aktiivista liikkumista tän koevapauden jälkeenkin.

Urheilu ja liikuntatoiminta ovat tarjonneet nuorille myös elämyksellisiä hetkiä ja onnistumisen iloa. Yhdessä haastattelutilanteessa esille nousee erityisesti alkuvuoden futsal turnaus Tampereella. Menestymisen merkitystä voimisti vielä se, että kakkossija saavutettiin miehistön vajauksesta huolimatta.

Se oli oikein huikee kokemus. ..mennään toiseen kaupunkiin ja tullaan sieltä kakkospalkinto kädessä takasin.

Myös arjenhallintaa tukeva maanantaisin pidettävä ruokaryhmä sai positiivista mainintaa. Vaikka kyseinen vastaaja pitikin ruuanlaittotaitoa itsestään selvänä taitona, on ryhmä koettu silti mielekkäänä.

Onhan se nyt hyvä juttu, että maanantaina tehdään sitä ruokaa sitte. Et niinku siinä on se yks päivän ateria ja sit ku me tehää kaikkee erilaista ja aika monipuolista.

4.1.4 Hankkeen kehittäminen

Haastattelun viimeinen teema koski hankkeen kehittämistä. Kysyin nuorilta, miten he itse parantaisivat hankkeen toimintaa. Tässä luvussa esittelen nuorten vastauksista esiin tulleita toiveita ja kehitysehdotuksia. Päällimmäisenä vastauksista välittyi kuitenkin tyytyväisyys hankkeen toimintaan. Suhtautuminen hankkeeseen on positiivista. Koska hanke on vasta alkutaipaleellaan, uskotaan myös sen mahdollisuuksiin kehittää omaa toimintaansa jatkossa. Toiminta nähdään *monipuolisena ja tekeminen koetaan pääsääntöisesti mielekkäänä.*

Liikunta on kyllä pirun hyvä juttu et sitä on tosi useesti ni sit saa pidettyy tota kuntooyllä.

Aika vähän on sellasta niinku pakollista... mä ymmärrän et ne on pakko ne pakollisetki tai semmoset jokku opintovaikeusjutut ja sellaset, ne on pakko vaan käydä.

Lähinnä ne vierailut, kun tehdään jotain muuta ku istutaan paikoillaan.

Yhdeksi teemaksi nousi nuorten oman vaikutusvallan lisääminen toiminnan suunnittelussa. Itselle mielekästä tekemistä toivotaan lisää. Ehdotettiin muun muassa, että toimintaan voisi sisältyä jokin oma projekti, jonka parissa saisi aina välillä puuhata ja viettää aikaa. Projekti voisi olla esimerkiksi työntekijöiden autojen huoltamista, tai muuta konkreettista tekemistä. Myös sählyä toivottiin lisää viikko-ohjelmaan. Tällä hetkellä sählyä on pelattu kerran viikossa.

Erityisesti perjantapäivien suunnitteluun halutaan vaikuttaa enemmän. Keilauksen ja seinäkiipeilyn lisäksi perjantain ohjemaan ehdotettiin muun muassa paintballia ja kartingia.

Ku kysytään et mitä me haluttas tehdä, niin et ois ihan hyvä et sais vähä enemmän itte vaikutusvaltaa siihen. Ku se et okei joo meiltä kysytäänki idea, mut sit tehäänki just toista.

Vaikutusvaltaan liittyen yksi koevapauttaan suorittavista nuorista toivoo toiminnan olevan vapaaehtoisempaa. Toimintaan saisi tulla ja lähteä silloin kun itse haluaa. Koevapausvankien kohdalla toiminta on osa rangaistuksen suorittamista, jonka myötä heillä on velvoite osallistua toimintaan.

Yhtenä toiveena on, että toimintaan tulisi mukaan enemmän ihmisiä ja myös naisia. Haastatteluhetkellä toiminnassa on aktiivisesti päivittäin mukana kolme miestä.

4.2 Hanketiimin yhteenveto

Hanketiimin kanssa käydyssä yhteenvetokeskustelussa refleктоitiin hankkeen nykytilannetta ja käytiin läpi haastattelututkimuksen tulokset. Tiimi pysähtyi nuorten antamien ideoiden äärelle ja pohtimaan toiminnan kehittämistä jatkossa. Ilmapiiri oli avoin ja vastaanottavainen.

4.2.1 Tilannekatsaus

Keskustelun aluksi käytiin läpi hankkeen tähänastista taivalta ja matkaa nykytilanteeseen. Tavoitteiden näkökulmasta on hankkeen nykytilanne positiivisessa valossa; asiakkaita on enemmän kuin tavoitteisiin on kirjattu, viikko-ohjelma toimii ja koevapausvankien onnistumisprosentti on ainakin toistaiseksi 100, kaikki ryhmään tulleet ovat siinä myös pysyneet. Vuoden tavoite asiakasmäärän suhteen on ollut kymmenen, tällä hetkellä hankkeeseen on kirjattu jo 18 nuorta. Koevapausvangeille suunnitellussa ryhmätoiminnassa on puolestaan mukana kuusi nuorta, kun ryhmä koon maksimin on ajateltu olevan kahdeksan. Muille annetaan palveluohjausta. Tiimissä todetaan nykytilanteen kertovan siitä, että hanke on lähtenyt hyvin pyörimään.

Toimiva yhteistyö vankilatyöntekijöiden välillä nousee esiin. Vankilan puolesta ulkopaiikkakunnille lähteminen ja erilaisiin tapahtumiin osallistuminen on ollut mahdollista. Yhteistyö on joustavaa.

Se on ollut meillä kyllä tiedossakin, että jos on järkevä syy ja se tukee kaverin tilannetta, niin voi lähteä vaikka Rovaniemelle. (Työntekijä 2)

Se on hienoo kyllä, että ei tuu ne rajat vastaan siinä mitä normaalisti heillä on tiukat rajat. (Työntekijä 1)

Keskustelussa ovat myös *säännöt* ja *ryhmädynamiikka*. Yhteenvetokeskustelua edeltävällä viikolla ryhmätoimintaan osallistuvat nuoret olivat istuneet tiimin kanssa alas ja laatineet yhdessä ryhmässä toimimiselle seuraavat säännöt:

Toisten kunnioitus

Annetaan puheenvuoro - ei puhuta päälle

Asiallinen käytös julkisilla paikoilla

Toimitaan ryhmänä - kaikki osallistuvat

Kännykän käyttöä vähennetään, kun ollaan ryhmässä

Tiimi kokee yhdessä laaditut säännöt erittäin hyvänä juttuna ja kuvaa, että myös nuoret olivat olleet sääntöjen laatimistilanteessa sitoutuneita niiden noudattamiseen.

..kaikki osallistu niin siihen tulee sellaista yhteistä meininkiä, ku saati se, et niitä aletaan lateleen tai et aletaan nipottaa jostain... et tää ei oo sellasta porukkaa, mikä liikahtaa tämmösen perusopettajan tahdissa, joka kertoo että nyt tehdään näin ja suut kiinni. (Työntekijä 1)

Ryhmädynamiikan osalta hanketiimi kertoo ryhmätoiminnassa pidempään olleiden kesken alkaneen esiin nousta erialisia rooleja. Säännöistä ja asiallisuudesta muistuttaminen on ollut tarpeen. Esimerkiksi nousee aiemmin päivällä tapahtunut tilanne sählyn pelämisessä.

Tänäänkin ku lähti vähä lapasesta, niin se asiallisuus. ...ei nyt mitään yhteenottoa, mut sellanen et sanotaan monta kertaa jostain asiasta ja silti ei, et vähän semmosta uho. (Työntekijä 2)

Tiimin mielestä yleisessä käytöksessä ja erityisesti kielenkäytössä olisi ryhmällä parannettavaa. Tilanteeseen puuttuminen on kuitenkin vaikeaa.

Jos ryhmän ulkopuolella siviilissä se on semmosta ihan normaalia kielenkäyttöä, niin kyllä mä sen ymmärrän et jos se on tapa niin se tulee vähän automaattisesti sieltä. (Työntekijä 2)

Liiallista kuria ei koeta hyväksi lähestymistavaksi kun huomioon otetaan ryhmäläisten taustat ja aiemmat kokemukset. Jos toimintaa ei koeta mielekkääksi on nuorella mahdollisuus yhdessä vankilatyöntekijänsä kanssa vaihtaa paikkaa muualle.

Nää on tälläsiä, et mitä pitää miettiä, et mikä se sit on tulevaisuudessa se linja, et pitääkö olla jäməkämpä. (Työntekijä 2)

4.2.2 Kehitysideihin vastaaminen

Hanketiimi koki haastattelututkimuksen tulokset positiivisena palautteena. Tyytyväisiä oltiin siihen, että porukka on viihtynyt hankkeessa. Yllätyksenä tiimi koki sen, että esimerkiksi työntekijöiden autoja tarjouduttaisiin huoltamaan.

Yhden nuorten antaman kehitysidean voidaan suoraan todeta jo toteutuneen. Toiveena oli, että toimintaan mukaan tulisi lisää väkeä. Haastattelu hetkellä ryhmässä oli aktiivisesti mukana kolme nuorta, kun yhteenvetoa tehdessä määrä oli kasvanut jo kuuteen.

Toivottuun ”omaan projektiin” pohditaan erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Esiin nostetaan mahdollisuudet työpajatoiminnasta. Työntekijät miettivät esimerkiksi Stadin ammatitopistolla ja Sovinto ry:llä toimivien työpajatoimintojen hyödyntämistä, sillä oman pajatoiminnan mahdollinen aloittaminen hankkeessa herättää kysymyksiä.

*Vaikka ne on hyviä, niin niistä tulee helposti myös sellainen pieni paino-
taakka sinne muihin tavoitteisiin sitte. (Työntekijä 1)*

Työntekijät kertovat KRIS erityisnuorisotyön suunnittelemaista minibussiprojektista, minkä olisi tarkoitus alkaa syksyllä ja kestää vuoden. Rahoitusta on jo haettu. Minibus-
sia kunnostetaan porukalla, ketkä ovat siitä kiinnostuneita ja se tuo pajatoimintaa päi-
vään muutaman kerran viikossa. Jos projekti toteutuu, on se avoin myös hankkeessa
oleville nuorille, jos kiinnostuneita vain löytyy. Hankkeella on myös mahdollisuus käyt-
tää puuverstasta. Jos tulevaisuudessa on kokeneita nuoria mukana, voisi siellä kunnos-
taa muun muassa toimintakeskuksen huonekaluja tai toteuttaa omiakin projekteja.

*Kyllä se kiinnittää joo ihan eri tavalla jos olis sitä toimintaa enempiäkin.
(Työntekijä 1)*

Erilaista toimintaa on tarjonnut myös kehittyvä yhteistyö Emmaus-kirpputorin kanssa.
Jos pakettiauton lainaaminen onnistuu KRITS:ltä, voitaisiin pystyä vastaamaan Em-
mauksen tarjoamaan ehdotukseen. Tällöin kahtena päivänä viikossa lähtisi mukaan yksi
apulainen kiertämään pääkaupunkiseudun paikkoja, jotka lahjoittavat toimintaan vaat-
teita. Nuoret ovat mukana vapaaehtoisesti mutta, motivaatiota nostamassa on pieni
palkkio. Ihanteellinen tulos olisi 80 euroa viikossa, ja tuotolla saisi porukka tehdä jotain
itsellensä mieluista. Yhteistyötä kerrotaan jo olleen,

*... kolme ryhmäläistä oli pakkaamassa siellä mun kanssa. Et siinä oli
pieni bonuksena et muutkin ryhmäläiset sit pääsi kartingiin. (Työntekijä
2)*

Pienten sovittujen palkkioiden on todettu toimivan hyvänä innostajana talkoohommissa.
Haastattelussa esiin tullut toive kartingista on näin ollen päässyt jo toteutumaan.

Tärkeätä on, että niissä pysytään niissä lupauksissa. (Työntekijä 1)

Nuorten kehittämisideoiden yhtenä teemana oli oman vaikutusvallan lisääminen. Tiimi
kertoo tulossa olevista läksiäisistä, sillä kolme koevapausvankia ovat vapautumassa.
Ryhmä on lähdössä Helsingin ulkopuolelle pelaamaan ulkovärikuulasotaa sekä päivän
päätteeksi yhdessä syömään. Tiimi kertoo yhdessä suunnittelun tapahtuneen pienessä

kiireessä. Ryhmän ehdottamat ideat olivat tiimin mukaan olleet riskilajeja kuten motocross, johon tällä porukalla ei heidän mukaansa voi lähteä. Kompromissien teko kuitenkin ryhmältä onnistuu ja tiimin antamista vaihtoehtoista ryhmä valitsi värikuulasodan. Värikuulasodan pelaaminen on tullut aiemmin esiin myös haastateltavien toiveissa.

4.2.3 Ajatuksia jatkosta

Hankkeen tulevaisuutta ajatellen huomio kiinnittyy *ryhmädynamiikan huomiointiin, tuen jatkumiseen, koulutusvalmiuksia edistävän toiminnan kehittämiseen sekä mallinnus vaiheen suunnitteluun*. Edessä on rekrytointia yhteistyössä vankiloiden ja yhdyskunta-seuraamustojen kanssa, kesätauon jälkeen elokuussa jatkuvalla ryhmätoiminnalle. Lisäksi hankkeen tavoitteissa olevaa mallinnusta tulisi alkaa suunnitella ja miettiä, mikä on se malli, miten hankkeen jälkeen nuoret tulisivat mukaan toimintaan ja pääsisivät eteenpäin.

Ryhmädynamiikan rakentuminen on yksi tekijä, johon tiimin mielestä tulee tulevaisuudessa painottaa. Työntekijät muistelevat ryhmätoiminnan alussa tehtyä aktiviteettiä liit-tyen omiin lahjakkuuksiin, heikkouksiin ja vahvuuksiin. Silloin tehtävään keskityttiin ja ryhmä oli vastaanottavainen. Tällä hetkellä tiimistä tuntuu, että vastaavan aktiviteetin toteuttaminen ryhmässä vaatisi melkein palkinnon asettamista ryhmäläisille. Lisäksi se, kuinka paljon koevapautta ryhmäläisillä on jäljellä, tulisi toiminnassa ottaa huomioon. Ryhmään tulo vaiheessa tulisi ohjata ja tarjota erilaisia mahdollisuuksia ja niin sanotusti takoa raudan ollessa vielä kuumaa. Tiimin mukaan motivaatiossa voi tapahtua muutosta kun vapaus lähestyy ja vaakakuppi alkaa painamaan siviilissä. Tehtävien tekemiseen motivointi koetaan toisinaan haastavaksi.

Kyllähän jos kaveri sanoo et ei hän tätä tarvi niin vaikee sun on perustella että miks sä tarvitset. (Työntekijä 1)

Move on! – hankkeen nuoret osallistuvat aamuisin KRIS:n yhteiseen aamurinkiin. Tiimi esittää ajatuksen, että aamurinki voisi olla myös ryhmän oma. Silloin aamuryhmässä olisi mahdollisuus muistuttaa päivän säännöistä. Viikko-ohjelma koetaan toimivaksi, mutta mietitään tulisiko yrityskontakteja olla enemmän.

Osalla ryhmätoimintaan osallistuvilla koevapausvangeilla on vapautuminen juuri lähestymässä. Erityisesti heidän kohdalla, joille koulupaikka ei ole vielä avautunut eikä muuta toimintaa ole suunnitteilla, pidetään loppuarviointipalaveri, jossa mietitään yhdessä tuen jatkumista.

Koska sitte on tärkeä, että jos sitä tukee tarvii niin sit sitä kyllä annetaan ihan hankkeen loppuun asti. (Työntekijä 1)

Koulutusvalmiuksia edistävän toiminnan saralla keskustellaan erilaisista valmennustavoista. Esimerkiksi CV:n teon harjoittelussa pohditaan yksilö- ja ryhmätyöskentelyn toimivuutta.

Sitten kun me lähetään lyömään cv-pohjaa tonne, niin mä oon ite huomannu sen, että jos tehdään porukassa niin siitä tulee aivan show. ...sit kun sä käyt yksilöllisesti jonku kanssa niin se alkaakin, et okei hän tekee tätä tässä... eli tavallaan se tilanne saattaa muuttua ihan oleellisesti kun sitte tehdään yksilöduunina. (Työntekijä 1)

Tiimi näkee ulkopuolisen valmentajan ottamisen muutamaksi kerraksi viikossa mahdollisesti tulevaisuudessa toimivaksi vaihtoehdoksi. Koulutusvalmiuksia tukevassa toiminnassa nähdään myös haasteita. Työntekijät kuvaavat nuorten huolehtivan kyllä omien asioiden eteenpäin menemisestä, ja esimerkiksi kouluihin hakemisen tapahtuvan onnistuneesti annettujen päivämäärien sisällä. Muuta valmennustyyppistä sisältöä nuoret itse eivät tunnu haluavan. Tiimi kyseenalaistaa ryhmän tämän hetkisiä valmiuksia osallistua järjestetyille kursseille.

Esimerkiks ajatellen meillähän on ihan työkkärin kaikki työhön haku ja valmennuskurssit käytössä niin kyllä mietin, et miten tällä tiimillä, kuinka pitkään siellä viihdyttäs. Että tää on haasteellinen sakk, tää ei oo ihan samoja kavereita, jotka nyt hakee ja menee tonne työkkärintädin ohjajana työnhakukurssille. (Työntekijä 1)

Työntekijät painottavat varasuunnitelmien merkitystä ja pitävät tärkeänä sitä, että nuoret suhtautuisivat avoimin mielin oppilaitosvierailuihin ja koulutusohjelmiin tutustumisiin. Lisäksi on mietitty ryhmätehtävien toteuttamista ryhmäläisten kesken. Ryhmätehtävässä

voisi esimerkiksi kartoittaa omia haaveammatteja ja pohtia ammattien hyviä sekä huonoja puolia. Tehtävässä voisi käydä läpi myös niin sanottuja ”miinus ammatteja”, ja lähteä sitä kautta pohtimaan, miksi kyseinen työ ei huvita. Erilaisella lähestymistavalla voisi loksahduttaa uusia palasia paikoilleen, ja löytyä vaihtoehtoisia ammatteja haaveammatin rinnalle.

Tiimin kertoo mallinnus puolen suunnittelemisen tulevan ajankohtaiseksi. Ensimmäisiä tiimipohdintoja pitäisi nostaa ohjausryhmässä esiin. Mallinuksessa keskitytään hankkeen jälkeiseen tilanteeseen ja suunnitellaan keinoja siihen, miten saadaan nuoret tulemaan mukaan KRIS:n toimintaan ja pääsemään eteenpäin. Suuri kysymys liittyy päihitteettömyyteen ja nuorten haluun sitoutua sen noudattamiseen myös koevapauden päätyttyä. Tämän lisäksi voisi KRIS toiminnan muita elementtejä, kuten esimerkiksi portilta hakua sisällyttää nuortenkin toimintaan.

Toiminnan kehittämiseksi tulevaisuudessa tiimi pohtii lisähuomion kiinnittämistä tulohaastatteluun, erityisesti toimeentulon kartoittamisessa. Kohderyhmää ajatellen toimeentulo koostuu usein sosiaalityöstä, kuten toimeentulotuesta. Jos tällä saralla ilmenee ongelmia heijastuvat vaikutukset kokonaisvaltaisesti myös muille elämän osa-alueille.

Yksi tiimin puheessa esiin nouseva kehittämisidea on jo toimivan vankilan yhteistyön kehittämisessä. Tällä hetkellä hanketiimi on velvoitettu ilmoittamaan vankilaan, jos koevapaudessa oleva vanki ei ole sovitusti paikalla. Tiimi pohtii voitaisiinko vankilan kanssa tehdä sopimus, joka toimisi myös niin päin, että mahdollisessa kiinniottotilanteessa vankila ilmoittaisi hankkeelle vangin tilanteesta. Syitä kiinniottoon tai muita yksityiskohtia ei tarvitsisi kertoa, mutta tieto vangin olinpaikasta poistaisi turhan huolen tiimin harteilta.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

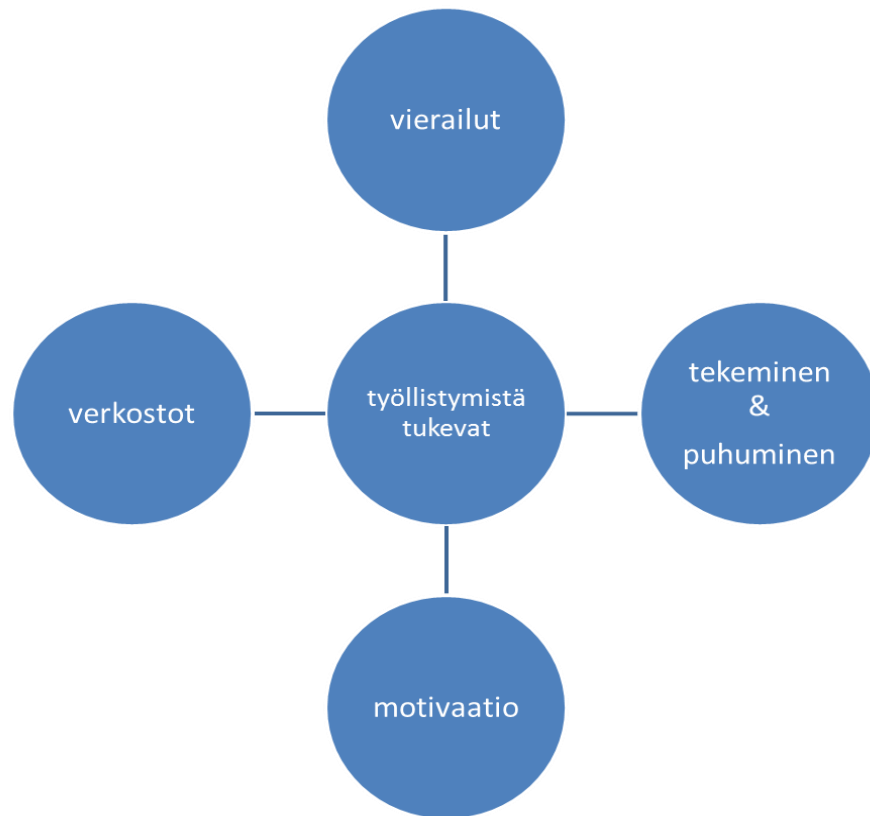
Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää nuorten kokemuksia Move On! -hankkeesta ja sen merkityksistä nuorten arjessa. Työ pyrki vastaamaan kysymykseen siitä, mitkä ovat nuorten tavoitteita suhteessa työllistymiseen ja millaisia ajatuksia heillä on työllistymisen tukemisesta. Lisäksi pyrin selvittämään mahdollisuuksia ja ideoita hankkeen kehittämiseksi niin nuorten kuin hanketyöntekijöiden näkökulmasta.

Tulokset sekä haastatteluista, että tiimin yhteenvetokeskustelusta heijastavat pääosin positiivista näkökulmaa. Hankkeen nykytilanteeseen ollaan tyytyväisiä, mutta molemmista näkökulmista löytyy myös ideoita toiminnan kehittämiseksi. Suhteessa hankkeen tavoitteisiin voidaan ensimmäisen vuoden osalta todeta jo onnistuneen ja asiakasmäärätavoitteen jopa ylittyneen.

Tulosten mukaan hankkeessa mukana olevat nuoret vaikuttavat työllistymisensä suhteen itsevarmoilta. Nuoret näkevät koulutuksen ja ammattitutkinnon toimivan eduksi työnhauksussa. Jokainen tunnistaa omia vahvuuksiaan työmarkkinoilla, haasteita ei omalla kohdalla juurikaan nähdä olevan. Kaikki haastateltavat kertovat omaavansa myös aiempaa työkokemusta.

Työllistymisen tukena

Koulutusvalmiuksia tukeva toiminta on hankkeen keskiössä. Koulutusvalmiuksia kehittämällä tähdätään kohti päätavoitetta, työllistymistä. Nuorten itsellensä asettamat tavoitteet ovatkin linjassa hankkeen tavoitteiden kanssa. Samoin nuorten sekä hanketiimin näkemykset työllistymistä tukevasta toiminnasta ovat yhteneviä (vrt. kuvio 3, kuvio 4). Vaikka nuoret eivät vastauksissaan tuoneet esiin omaavaansa itse tuen tarvetta liittyen työllistymiseen, osasivat he yleisellä tasolla nimetä työllistymistä tukevia tekijöitä. Työllistymistä tukevaa toiminnan teemoiksi nuoret nostivat motivaation, verkostot ja yhteistyön sekä tekemisen ja keskustelun. Samat teemat nousevat esiin myös hankkeen omassa toiminnassa.

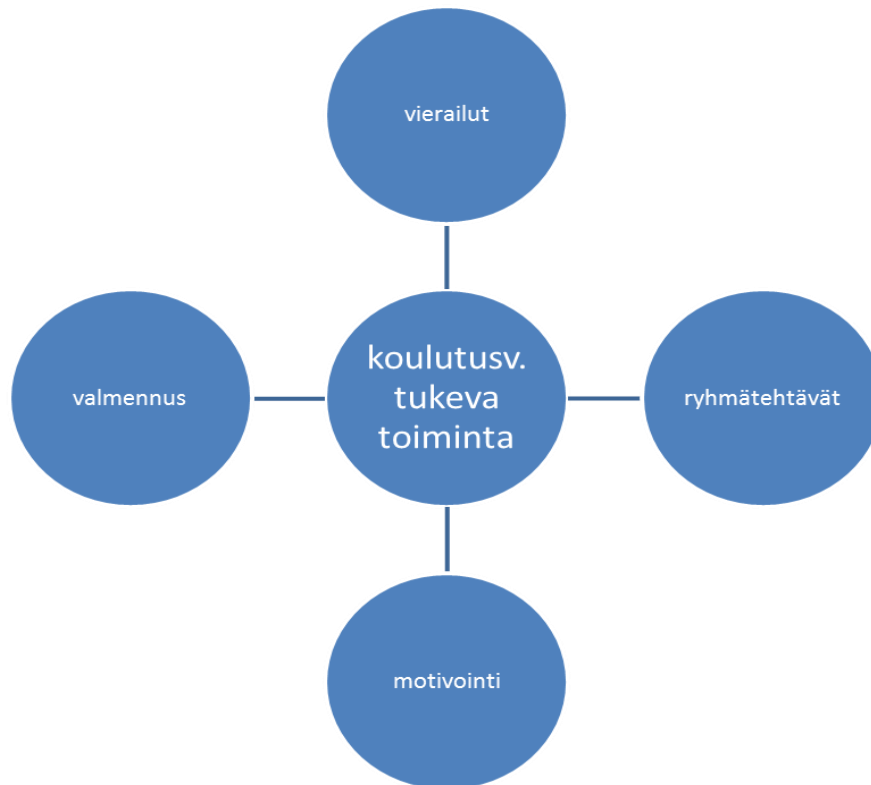
KUVIO 3. Nuorten nimeämiä työllistymistä tukevia tekijöitä.

Nuoret kertovat saaneensa Move On! -hankkeelta tukea erityisesti opiskelupaikkojen hakemisessa. Vierailut on koettu pääosin mielekkäinä ja hankkeen verkostot mm. oppilaitoksiin ja TE-toimistoihin koetaan hyödyllisiksi. Ryhmä mahdollistaa myös asioista yhdessä puhumisen. Konkreettinen tekeminen, ja jo opittujen työelämätaitojen ylläpitäminen tekemisen kautta koettaisiin myös työllistymistä edistäväksi toiminnaksi. Oma, itsestä lähtevä motivaatio nimeytyy myös keskeiseksi tekijäksi.

Mielekäs tekeminen

Monipuolinen ja mielekäs tekeminen nousi keskeiseksi teemaksi. Teeman sisään sijoittuvat erityisesti liikunta sekä oppilaitosvierailut. Nuoret ovat kiinnostuneita konkreettisesti tekemisestä. Vierailut koetaan mielekkäänä, paikallaan istumista ei. Tiimin mielestä jatkossa mukana voisi olla oppilaitosvierailuiden lisäksi enemmän yritysvierailuja sekä ulkopuolista valmennusta. Motivaatiota työelämään ja koulupaikan hakemiseen tuntuu kaikilla olevan, mutta tiimin mukaan varasuunnitelmien laatimiseen tulisi motivoita vielä enemmän. Vaikka koevapausvankien kohdalla toiminta on osa rangaistuksen suorittamista, on heillä myös mahdollisuus oman vankilatyöntekijän kanssa vaihtaa

paikkaa jos toiminta ei tunnu itselle sopivalta. Tähän mennessä kaikki ryhmään tulleet koevapausvangit ovat myös pysyneet ryhmässä.

KUVIO 4. Tiimin nimeämiä toimintoja koulutusvalmiuksia tukevan toiminnan edistämiseksi.

Haasteet

Hanketiimi tunnistaa kohderyhmässään enemmän haasteita kuin mitä nuoret itse tuovat haastatteluissa esiin. Yleinen käytös, kielenkäyttö ja sääntöjen noudattaminen nähdään asioina, joissa olisi parantamisen varaa. Tiimi kokee koulutusvalmiuksia tukevan valmennustoiminnan ja ryhmätyöskentelyn toisinaan haastavana, ja ryhmän keskittymiskyky nähdään rajallisena. Tiimin haasteena on myös nuorten motivointi päihteettömyyteen. Päihteettömyys nähdään keskeisenä tekijänä rikoksettomaan elämäntapaan tukemisessa. Se on myös yksi KRIS liikkeen neljästä periaatteesta.

Vahvuudet

Vahvuuksien näkökulmasta ryhmässä on havaittavissa paljon potentiaalia. Omien asioiden hoitamiseen löytyy nuorilta motivaatiota ja esimerkiksi koulutuspaikkojen haut suoritettiin onnistuneesti annettujen päivämäärien sisällä. Toimintaa on voitu suunnitella

yhdessä ja ryhmä on ollut valmis tekemään kompromisseja. Nuoret ovat vapaaehtoisesti lähteneet mukaan myös talkootoimintaan sekä osallistuneet innostuneesti hankkeen aktiviteetteihin ja urheilutoimintaan.

Jämäkkyys

Samalla kun toiminnan tulee olla motivoivaa ja mielekästä, on huomioon otettava toimintaa ohjaavat säännöt ja määräykset. Mielekäs toiminta ja jämäkkyys tasapainoilevat yhdessä samalla laudalla. Toiminnassa pitää olla jämäkkyyttä, mutta samalla rennosti ilmapiiristä halutaan pitää kiinni. Viikki-Ripatin (2011) artikkelissa ammattilaisia kehoitetaan käyttämään juuri tiukkaa, mutta reilua lähestymistapaa. Artikkelin kappaleen mukaan ammattilaisten tulisi myös opettaa rikoksenteijällä tehokkaita ongelmanratkaisutaitoja. Hankesuunnitelman tavoitteisiin on kirjattu panostus ohjaavaan toimintaan, jolla lisätään nuorten koulutus- ja työelämävalmiuksia (KRIS, Etelä-Suomi ry, 2014). Tarkoituksena on vaikuttaa nuorten omiin ajatuksiin sekä asenteisiin, ja toimia nuorten tukena eheämmän oma kuvan muodostamisessa. Muutokset ajatusmalleissa ja asenteissa ovat juuri niitä tekijöitä, joita desistanssiteoriat pitävät rikollisuudesta irtaantumisen mahdollistajina. Yhtenä ohjaustyön tavoitteena onkin ohjata nuoria rakentavien ratkaisu- ja selviytymismallien löytämiseen (KRIS, Etelä-Suomi ry, 2014). Asenteiden ja ajatusmallien muutos tapahtuu vuorovaikutuksessa, jota puolestaan rento ja avoin ilmapiiri tukee. Liian tiukkaa kuria ei hankkeen toiminnassa nähdä kenenkään edun mukaisena.

Liikunta

Mielekkään tekemisen näkökulmasta liikunnan osuus hankkeen toiminnassa on merkittävää. Liikunta itsessään on jo yksi hyvinvointia lisäävä tekijä, mutta toimii myös hyvänä työvälineenä ryhmätyöskentelytaitojen sekä sosiaalisten taitojen kehittämisessä. Lisäksi liikunta on mahdollistanut nuorille onnistumisia. Onnistumisen kokemukset ovat tärkeä osa eheämmän oma kuvan muodostamista.

Ryhmädynamiikka

Yhteenvetokeskustelussa keskeiseksi käsitteeksi nousi ryhmädynamiikka. Kopakkala (2011) määrittelee ryhmädynamiikan käsitteen tarkoittavan ryhmän toimimista tavalla, jota ei voi voida suoraan päätellä ryhmään kuuluvien yksittäisestä käytöksestä. Ryhmädynamiikka syntyy ryhmän sisällä tapahtuvasta vuorovaikutuksesta ja kommunikaatiosta (Kopakkala 2011, 37). Ohjauksen ja ryhmätoiminnan toimivuuden kannalta on ohjaajan roolissa olevan tärkeä huomioida ryhmä ja siinä tapahtuvat muutokset. Tiimi itse

nostikin esiin ryhmädynaamiikan merkityksen ja lisähuomion kiinnittämisen tähän jatkossa.

Mallinnus

Hankkeen yksi seuraavaksi ajankohtaisista tehtävistä on hyvä käytäntö/työ -mallin suunnittelu ja kehittäminen. Kestävän kehityksen sekä kestävän sosiaalityön näkökulmasta on mallin luominen keskeistä. Näin varmistetaan hankkeessa luotujen ja opittujen käytäntöjen siirtyminen eteenpäin. Keskeinen teema mallissa tulee olemaan järjestöjen ja viranomaistahojen välisten hyvien käytäntöjen kuvaaminen. Malli luodaan valtakunnallisesti jaettavaksi ja se tulee olemaan saatavilla niin KRIS-paikallisyhdistyksissä kuin yleisesti nuorten lainrikkojataustaisten kanssa työskenneltäessä. (KRIS Etelä-Suomi ry 2014)

Merkitys

Vaikka tuen tarvetta työllistymiseksi eivät nuoret juuri tunnista, on Move On! -hanke vaikuttanut heidän arkeensa mahdollistaen muutoksen ja luoden muita merkityksiä. Nuoret kertovat, että vankilasta ulospääsyn lisäksi on hanke tuonut sisältöä ja rytmiä arkeen, sekä terveellisiä elämäntapoja erityisesti liikunnan myötä. Aiemmin käsiteltyyn desistanssi teoriaan viitaten (luku 2.3) nämä merkitykset ja arjen rutiinit edistävät rikoksetonta elämää. Samalla ryhmätoiminta ja KRIS-vertaisten yhteisö tarjoaa mahdollisuuden sosiaalisten suhteiden ja tukiverkostojen solmimiseen. Myös nuorten nimeämät keinot työllistymisen tueksi ovat pääasiassa juuri sitä toimintaa, mihin he hankkeessa mukana ollessaan itse osallistuvat.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni onnistui löytämään vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Nuorten positiivinen asenne sekä oma motivaatio koulutukseen ja työelämään yllättivät. Suurimpana yllätyksenä pidän kuitenkin sitä, ettei yksikään nuorista maininnut lainrikkojastaustaisuutta tai muita VST -hankkeiden haasteiksi listaamia tekijöitä haasteeksi omalle työllistymiselleen.

6.1 Move On! -hanke porttina rikoksettomaan elämään

Move On! – hankkeessa on ensimmäisen toimintavuoden aikana saavutettu tavoitteita. Yhteistyössä eri toimijoiden kanssa on onnistuttu tavoittamaan kohderyhmään kuuluvia, tukea tarvitsevia nuoria. Koevapausvangeille hanke on osa pidempää polkua ja vaiheittaista vapautumista. Mielekkään tekemisen ja motivoivan ilmapiirin parissa nuoret ovat päässeet kehittämään taitojaan elämän eri osa-alueilla; arjenhallinnassa, ryhmätyöskentelyssä kuin koulutus- ja työelämävalmiuksissa. Toiminnalla motivoidaan nuoria sitoutumaan päihteettömään ja rikoksettomaan elämään, jonka tavoitteena on edistää heidän yhteiskuntaan integroitumista rangaistusajan jälkeen ja pienentää uusintarikollisuuden riskiä.

Pelkkä työelämään valmennus ei itsessään riitä parantamaan nuorten valmiuksia avoimille työmarkkinoille. Tärkeää on muistaa toiminnan kokonaisvaltaisuus. Tämä on hankkeen toiminnassa osattu huomioida. Työelämään valmennuksen lisäksi arjenhallinnan ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen ovat myös yhtä tärkeitä koulutusvalmiuksia tukevaa toimintaa. Mielekäs tekeminen, kuten liikunta tukee ryhmään kiinnittymistä ja toimintaan sitoutumista. Ryhmään kiinnittyminen puolestaan edistää sovittuihin sääntöihin sitoutumista ja sosiaalisten taitojen vahvistumista. Samalla ryhmässä muodostuneet sosiaaliset suhteet voivat toimia tukiverkostona nuorille myös jatkossa. Arjenhallintaan on hankkeessa keskitytty erityisesti myös Marttojen vetämissä ruokaryhmissä, joissa ruuanlaiton lisäksi on keskusteltu muista kodinhoitoon ja kodintalouteen liittyvistä asioista. Mielekkäässä ja avoimessa ilmapiirissä nuorten oma motivaatio tulevaisuuden suunnitteluun pääsee vahvistumaan ja uusia vaihtoehtoja sekä mahdollisuuksia vastaanotetaan helpommin.

Hankkeen toiminnan voidaankin todeta tukevan ja edistävän niitä desistanssiteorian mukaisia tekijöitä, jotka toimivat muutoksen mahdollistajina rikoksettomaan elämäntapaan sitoutumisessa. Ne toiminnat, joita nuoret kokevat hankkeessa eniten heitä motivoivan ja kiinnostavan ovat samoja kuin, mitä he haastattelun eri vaiheessa kuvaavat työllistymistä tukevaksi.

Tiimi nosti kehittämiskeskustelussa esiin ajatuksen lisähuomion kiinnittämisestä asiakkaiden tulovaiheen kartoitukseen, toimeentuloasioiden osalta. Omassa pohdinnassani ajatus herättää kysymyksen siitä, liittyykö ilmiö laajempaan ja ajankohtaiseen rikosseuraamusalan ongelmaan resursseista. Laki velvoittaa jokaiselle vangille laadittavan yksilöllisen rangaistusajan suunnitelman, jossa on oltava tiedot koevapauteen sijoitetun taloudellisesta toimeentulosta koevapauden aikana (Lakivalvotusta koevapaudesta, Vankeuslaki). Lain toteutuessa, koevapauden astuessa voimaan tulisi taloudelliseen toimeentuloon liittyvät asiat olla siis jo järjesteltyinä. Tiimi kuitenkin muistuttaa, että tarvittaessa kyseiset asiat saadaan asiakkaan kanssa hoidettua eteenpäin heti ensimmäisen viikon aikana.

Suurin osa hankkeen asiakkaista suorittaa toimintaan osallistumalla osaa rangaistuksestaan. Kysymys siitä, kuinka mielekästä rangaistuksen suorittaminen sitten voi tai saa olla, johdattaa meidät takaisin alkuun kriminaalipoliittisten tavoitteiden ja rikosseuraamuslaitoksen strategian ytimeen, uusintarikollisuuden ehkäisemistä ja rikoksettoman elämäntavan edellytysten lisäämisestä. Rikosseuraamuslaitoksen vuoden 2012 toimintakertomuksen mukaan kolmen vuoden seuranta-ajalla uuteen rikokseen syyllistyi valvotun koevapauden kautta vapautuneista vain viidennes, vastaavasti vankilasta vapautuneista uuteen rikokseen syyllistyi alle puolet ja yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneista alle kolmannes (Rikosseuraamuslaitos, 2012).

Jatkotutkimuksen kannalta näen kiinnostavana teemana tuen jatkumisen vapautumisen jälkeen. Jatkuuko yhteydenpito kun velvoite osallistua hankkeen toimintaan päättyy? Entä millaisena tuki ja yhteys nuorten ja hankkeen välillä jatkuu? Oleellista olisi myös saada tietoa polutusten onnistumisista pidemmällä aikavälillä. Onnistuvatko nuoret saamaan koulupaikan ja työllistymään avoimilla työmarkkinoilla?

6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry yhdessä Ammattieettisen lautakunnan kanssa on laatinut Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet, Arki, arvot, elämä, etiikka, tukemaan alalla toimivien ammatti-identiteettiä ja vahvistamaan uskoa oman työn merkitykseen ja mahdollisuuksiin. Eettisyydellä tarkoitetaan pyrkimystä hyvään elämään ja oikean ja väärän erottamista. Sosiaalialan erityinen suhde etiikkaan liittyy työn usein mukanaan tuomaan valtaan ja mahdollisuuteen vaikuttaa yksittäisten asiakkaiden elämään ja sitä kautta koko yhteiskuntaan. Eettiseen pohdintaan liittyviä keskeisiä käsitteitä ovat ihmisarvo, lainsäädäntö ja oikeudenmukaisuus. Käsitteet eivät kuitenkaan ole toistensa synonyymejä eikä laillisuus itsessään aina takaa oikeudenmukaisuuden toteutumista. Sosiaalityö ja sen ammattietiikka ovat jatkumoa ilman loppua. Myös työtä tekevän on tietoisesti ylläpidettävä jatkuvaa reflektioprosessia sekä pyrittävä kaikissa tilanteissa asialliseen ja neutraaliin toimintaan. (Talentia, 2013) Eettisyys on sidoksissa myös tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikriteereihin (Tuomi & Sarajärvi 2009).

Opinnäytetyöprosessissani olen itse sitoutunut noudattamaan tutkimuseettistä työtettä. Olen perehtynyt valitsemaani aiheeseen ja etsinyt tietoa käyttämällä monipuolisesti ja luotettavasti suomalaisia sekä kansainvälisiä lähteitä. Lähdeviitteet ja lähdeluettelo noudattavat TAMKin kirjallisen raportointiohjeen kriteereitä.

Ennen tutkimuksen toteuttamista laadin tutkimussuunnitelman ja anoin virallista tutkimuslupaa Etelä-Suomen KRIS ry:ltä. Tutkimuslupa myönnettiin sovituin ehdoin luotamuksellisesti ja ainoastaan kyseisen tutkimuksen tekemiseen. Lisäksi sitouduin tutkimukseni valmistuttua hävittämään keräämäni tiedot asianmukaisella tavalla.

Eettisyys ja tutkijan neutraali suhtautuminen tutkittavaan ilmiöön aiheuttivat pohdintaa opinnäytetyöprosessin alkumetreistä lähtien. Rikosseuraamusala ja lainrikkojataustaisuus ovat julkisessa keskustelussa kiinnostusta herättäviä käsitteitä, joihin saattaa liittyä negatiivisia ja leimaaviakin asenteita. Halusin käsitellä työssäni aihetta asianmukaisesti ilman ennakkoluuloja. Kohdensinkin näkökulman taustojen sijaan tavoitteisiin ja tulevaisuuteen keskittyväksi.

Erityistä eettistä pohdintaa aiheutti tutkimuksen suunnitteluvaiheessa vastaajien tunnistettavuus. Tutkimuksen teko vaiheessa hankkeessa oli mukana vain muutama aktiivinen kävijä. Eettisten kysymysten ja tunnistettavuuden haitallisuutta pohtiessani painotin tutkimuksen myönteistä asennetta. Tarkoitus oli tuottaa hyödyllistä ja arvokasta tietoa hankkeen käyttöön tutkimalla nuorten kokemuksia hankkeen toiminnannasta sekä heidän ideoitaan toiminnan kehittämiseksi. Haastatteluissa ei ollut tarkoitus nostaa esiin mitään arkaluontoista nuorten henkilökohtaisesta elämästä tai menneisyydestä.

Kaikki tutkimukseen osallistuvat olivat mukana vapaaehtoisesti sekä olivat tietoisia tekemäni tutkimuksen tarkoituksesta. Äänitteet haastatteluista sekä yhteenvetokeskustelusta hävitettiin sovitusti ja asianmukaisesti litteroinnin jälkeen.

Tutkimusetiikan näkökulmasta on asianmukaista myös arvioida ja pohtia tutkimuksen uskottavuutta sekä luotettavuutta. Taatakseni tutkimukseni uskottavuuden olen pyrkinyt toimimaan hyvän tieteellisen käytännön (Tuomi & Sarajärvi 2009) mukaisesti, rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta noudattaen ja käyttänyt työssäni eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Hyvällä tieteelliselle käytännölle oleellista on myös tutkimuksen yksityiskohtainen suunnitelmallisuus, toteutus ja raportointi. Tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jolloin sisällön johdonmukaisuuden merkitys korostuu. Hyvin esitetyjen tulosten ja teorian lisäksi, tulee asioiden olla hyvin myös suhteessa toisiinsa. (Tuomi & Sarajärvi 2009)

Reflektoidessani omaa osaani tutkimuksen suunnittelijana ja toteuttajana, joudun kriittisesti pohtimaan tuloksien luotettavuutta. Tutkimusta arvioitaessa on oleellista muistaa tutkimuksen tarkoitus ja koko. Keräämäni haastatteluaineisto oli pieni ja koostui vain neljän nuoren vastauksista. Tarkoitus oli hankkia tietoa Move On! – hankkeen kehittämiseksi, ei yleistettävää tietoa aiheesta. Miten jo tutkimuksen suunnittelu, kysymysten sanavalinnat ja oma esittämistapani saattoivat vaikuttaa haastateltavien antamiin vastauksiin?

Suunnitteluvaiheessa mietin tarkkaan kysymysten muotoa ja eri sanavalintoja. Tein suunnittellessa tietoisien päätösten, että en halunnut haastatteluissa itse nostaa esiin nuorten taustoja vaan sen sijaan keskittyä enemmän tulevaisuuteen, sen tavoitteisiin ja haasteisiin. Haastatteluissa nuorten kanssa en itse käyttänyt sanaa lainrikkojataustaisuus tai viitannut siihen liittyviin asioihin. Nyt mietin, jos olisin kysynyt suoraan tuoko lainrik-

kojataustaisuus työllistymiseen liittyen haasteita, olisivatko nuoret tuottaneet erilaisia vastauksia vai olisivatko tulokset edelleen samat.

Tutkimuksen eri vaiheissa pyrin jatkuvasti muistamaan neutraalin suhtautumisen käsiteltäviin aiheisiin. Niin suunnitteluvaiheessa kuin itse haastattelutilanteissa pyrin tietoisesti välttämään johdattelevaa tai muuta omiin ennakkouskomuksiini perustuvaa käytöstä tai suhtautumista. Kun haastattelutilanteet kuitenkin pyrkivät olemaan mahdollisimman lähellä vapaamuotoista ja avointa keskustelua, on todennäköistä, että omia asenteitani ja ajatuksiani on voinut tiedostamatta heijastua olemuksestani sekä reaktioista ja välittömistä kommentteista puheessa.

Yksi pohdintaa herättävä ja tuloksiin mahdollisesti vaikuttava tekijä oli haastatteluiden kesto. Haastattelut toteutuivat odotetumpaa lyhemmässä ajassa. Lyhyissä haastatteluissa ei keskustelun taso päässyt täysin vapautumaan. Nuoret vastasivat esittämiini kysymyksiini, mutta veivät itsenäisesti keskustelua eteenpäin vain heikosti tai eivät lainkaan. Mietin myös haastattelun ajankohdan vaikutusta haastattelun keston. Osa haastatteluista sijoittui aamupäivään, osa iltapäivään. Yhdessä iltapäivällä pidetyissä haastattelussa oli selvästi aistittavissa kiireen tuntua. Kiireen tuntuun saattoi vaikuttaa haastateltavan tieto siitä, että päivä tulisi päättymään haastattelun jälkeen.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheen aikana pyrin olemaan mukana hankkeen toiminnassa ja tapaamaan näin myös mukana olevia nuoria. Perustelin mukanaoloa siten, että se toimisi edukseni haastattelutilanteita ajatellen. Ajattelin, että minun olisi helpompi ymmärtää nuorten puhetta hankkeen toiminnasta ja lisäksi sitä, että nuorten olisi helpompi ja luontevampi puhua jo hieman tutulle kuin täysin ventovieraalle henkilölle. Jälkeenpäin pohdin tuttuuden vaikutusta haastatteluihin, enkä tiedä toimiko se tutkimuksen kannalta negatiivisena vai positiivisena tekijänä. Tuttuuden positiivisina vaikutuksina saattoivat olla luontevuus ja luottamus haastattelijaan. Negatiivisten vaikutusten näkökulmasta puolestaan voi puolittua kohtaan olla halu säilyttää kasvonsa, jolloin haasteita tai muita mahdollisesti negatiivisena nähtäviä asioita ei haluta paljastaa.

6.3 Opinnäytetyö osana sosionomiopintoja ja ammatillista kasvua

Vuoden mittainen opinnäytetyöprosessi on ollut merkittävä kokemus oman ammatillisen osaamisen sekä ammatti-identiteetin kasvussa. Työni aiheeksi valikoitui ajankohtainen, itseä kiinnostava aihe. Tietämyksen kasvaessa myös kiinnostukseni rikosseuraamusalaa sekä kriminaalipolitiikkaa kohtaan kasvoivat entisestään.

Vuonna 2009 Valtakunnallinen sosiaalialan AMK -verkosto on uudistanut ja jäsentänyt sosionomin (AMK) osaamiskuvauksen kuuteen kompetenssialueeseen, joita ovat: sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisosaaminen. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010) Opinnäytetyö prosessi on tukenut ja edistänyt ammatillista osaamistani eri kompetenssialueilla.

Prosessin aikana olen päässyt luomaan tärkeitä verkostoja työelämätahojen kanssa. Yhteistyö KRIS -Etelä-Suomi ry:n sekä Move On! -hankkeen kanssa on mahdollistanut minulle paikan havainnoida ja tutustua kentän ytimessä tehtävään työhön sekä harjoitella asiakkaiden kohtaamista. Toiminnassa mukana olo on lisännyt ymmärrystä lainrikkojataustaisten arjessa kohtaamiin haasteisiin sekä kentällä vallitsevaan todellisuuteen. Samalla olen saanut huomata vertaistuen vaikuttavan voiman ja yhteisön tarjoaman vahvan tuen jäseniään kohtaan.

Prosessin läpivieminen on edellyttänyt työelämäosaamisen välttämättömiä taitoja, suunnittelua, ajanhallintaa ja yhteistyötä. Vastuu työn toteuttamisesta on vaatinut itseohjautuvaa pitkäjänteistä työtettä sekä oman toiminnan ja ajattelun jatkuvaa kriittistä reflektointia.

Erityisesti kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen sekä tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ovat kompetenssialueita, joihin tutkimuksen toteuttaminen ja suunnittelu ovat keskeisesti liittyneet. Merkityksellisinä tekijöinä ovat tässäkin yhteistyötahot. Perehtyminen yhteistyötahojen toimintaperiaatteisiin ja tavoitteisiin, sekä aiheeseen kuuluviin lähdemateriaaleihin ovat auttaneet hahmottamaan ilmiötä osana suurempaa kokonaisuutta yhteiskunnassa ja sosiaalisessa palvelujärjestelmässä. Prosessi on kasvattanut

omaa tietoisuutta myös sen osalta, kuinka toiminnan kehittämisen tavoittelu vaatii laajempaa ymmärrystä useiden eri tahojen ja tekijöiden näkökulmasta.

LÄHTEET

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2013. Työ. Luettu 16.2.2015

<http://www.ely-keskus.fi/web/ely/tyo#.VOIk4PmsVqV>

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus

Farrall, S. & Calverley, A. 2006. Understanding the desistance from crime, theoretical directions in resettlement and rehabilitation. YHT Ltd. London. 2006. Luettu 5.2.2015.

<http://site.ebrary.com/lib/tamperepoly/reader.action?docID=10161322&ppg=10>

Finlex. Laki rikosseuraamuslaitoksesta. 2009. Luettu 8.2.2015.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090953>

Finlex. Laki valvotusta koevapaudesta. 2013. Luettu 12.5.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130629#L2P14-2>

Finlex. Vankeuslaki. 2005. Luettu 26.7.2015.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rangaistusajan%20suunnitelma>

Ihalainen, J. 2011. Yksilö ja integraatio. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg, H. (toim.) Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Tampere: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus

Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Kivivuori, J. (toim.) 2009. Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus. Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Helsinki: Hakapaino oy

Kopakkala, A. 2011. Porukka, jengi, tiimi – ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.

Kris.fi 2015. Mikä KRIS on? Luettu 20.1.15

<http://www.kris.fi/mika-kris-on/>

Kris Etelä-Suomi ry, 2014. Move on! –nuorten lainrikkojataustaisten työllisyysuhanke, hankekuvaus.

Laitinen, A. & Aromaa, K. 2005. Rikollisuus ja kriminologia. Vastapaino. Tampere 2005.

Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus

Laub, J. & Sampson, R. J. 2001. Understanding desistance from crime. The university of Chicago. Luettu 8.2.2015
<http://troublesofyouth.pbworks.com/f/laub%2Band%2Bsampson%2B-%2Bunderstanding%2Bdesistance.pdf>

Lavikkala, R. 2009. Vaikuttavan rikosseuraamustyön kysymyksiä. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg, H. (toim) Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Tampere: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus

Lindqvist, M. & Rantanen, T. 2015. Päihdekuntoutusta valvotussa koevapaudessa: asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia. Tiimi, päihdetyön erikoislehti 3/2015. A-klinikkasäätiö.

McNeill, F., Farrall, S., Lightowler, C. & Maruna, S. Iriss. 2006. The road from crime. Dokumentti video. Katsottu 8.2.2015. <http://www.iriss.org.uk/resources/the-road-from-crime>

McNeill, F., Farrall, S., Lightowler, C. & Maruna, S. 2012. How and why people stop offending: discovering desistance. Insights 15/2012. IRISS, Institute for Research and Innovation in Social Services.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

Mäkipää, L. 2010. Valvotun koevapauden toimeenpano ja sovellettavuus. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 249. Helsinki: Hakapaino Oy.

Myrskylä, P. 2012. HUKASSA –Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA Analyysi, No. 19.

Oikeusministeriö. 2012, päivitetty 2015. Kriminaalipolitiikka. Luettu 12.9.2015
<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/toimintajatavoitteet/kriminaalipolitiikka.html>

Oikeusministeriö. 2013, päivitetty 2014. Yleistä kriminaalipolitiikasta. Luettu 12.9.2015.
<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/toimintajatavoitteet/kriminaalipolitiikka/yleistakriminaalipolitiikasta.html>

Raunio, K. 2009. Olennainen sosiaalityössä. Gaudeamus Helsinki university press.

Rikosseuraamuslaitos. 2011. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020. Luettu 2.6.2015
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hglF5q/Risen_strategia_2011-2020.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2012. Yhdyskuntapalveluun tuomituista kolmasosa –vangeista alle puolet tekee uuden rikoksen. Luettu 26.7.2015.
http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2012_0/03/yhdyskuntapalveluuntuomituistakolmasosa-vangeistaallepuolettekeeuudenrikoksen.html

Rikosseuraamuslaitos. 2015. Luettu 1.6.15.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 23.9.2015 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. 2010.

Esitys sosiaalialan koulutusohjelman, sosionomi (AMK) –tutkinnon kompetensseista.

Talentia. 2013. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet, Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Ammattieettinen lautakunta. Helsinki. Luettu 12.9.2015

http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valkama, T. 2014. KRIS= Kriminellas Revansch I Samhället. Teoksessa Lindström, J. & Kumlander, K. (toim.) Auttamista, vaikuttamista, asiantuntemusta, Järjestöjen monet roolit kriminaalisyössä. Humanistinen Ammattikorkeakoulu.

Viikki-Ripatti, S. 2011. Rikollisuudesta irrottautuminen subjektiivisena kokemuksena. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg, H. (toim) Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä. Tampere: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus

Yle uutiset. 2015. Ajankohtainen kakkonen. Luettu 12.5.15

http://yle.fi/uutiset/a2_tuomio-ilta_roni_hagert_tulee_vieraaksi_panta_jalassa/7956732

7 LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

TUTKIMUKSEN SAATEKIRJE

Hyvä Move on! – hankkeen osallistuja,

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa sosionomin tutkintoa. Olen tekemässä tutkintooni liittyvää opinnäytetyötä aiheesta lainrikkojataustaisten nuorten tukeminen kohti työelämää. Tavoitteenani on kerätä Move on! – hankkeessa mukana olevien nuorten kokemuksia hankkeen toiminnasta sekä heidän tavoitteistaan työllistyä. Tutkimustulosten avulla pyritään myös kehittämään Move on! – hankkeen toimintaa jatkossa.

Tutkimusaineisto kerätään yksilöhaastatteluiden avulla. Haastattelut nauhoitetaan ääninauhalle, mutta luottamuksellisuuden turvaamiseksi ääninauha tuhoetaan sen jälkeen kun haastattelu on kirjoitettu tekstitiedostoksi. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelussa esille tulleet asiat raportoidaan valmiissa opinnäytetyössä tavalla, jolla haastateltavia henkilöitä ei voida tunnistaa. Tutkimusjulkaisuihin voidaan sisällyttää suoria otteita haastatteluista.

Haastattelut toteutetaan keväällä 2015 helmi-maaliskuun aikana. Tarkemmat ajankohdat ja haastattelupaikat sovitaan yhdessä myöhemmin.

Kiitos etukäteen yhteistyöstä!

Terveisin,

Aino-Maria Ervelä
sosionomiopiskelija

Liite 2. Haastattelurunko

Aluksi

1. Ikä?
2. Lyhyesti, miten kuulit hankkeesta ja tulit mukaan toimintaan?
3. Lyhyesti koulutus-/ työtaustaa?
4. Move on! – hankkeen toimintaa ohjaavat KRIS ry:n arvot päihteettömyys, rehellisyys, toveruus ja yhteisvastuullisuus. Mitä ajattelet näistä arvoista?

Tavoitteet

5. Tultuasi Move On – hankkeeseen, mitä tavoitteita olet asettanut itsellesi työllistymiseen liittyen?
6. Miten olet tähän mennessä edennyt kohti tavoitteistasi?
7. Mitkä asiat motivoivat Sinua kohti näitä tavoitteita?
8. Miten Move On – hanke on tukenut Sinua tavoitteissasi?
 - a. Millaiset asiat hankkeen toiminnassa motivoivat Sinua?

Haasteet/vahvuudet

9. Mitkä ovat vahvuutesi työllistymisesi kannalta?
10. Liittykö työllistymiseen Sinun kohdallasi joitain haasteita, mitä?
11. Minkälaisesta tuesta koet olevan eniten apua työllistymisessäsi?

Hankkeen merkitys, kehittämisideat

12. Mitä hanke Sinulle merkitsee?
 - a. Hankkeen toiminta on muodostunut erilaisista aktiviteeteista kuten liikunnasta, vierailuista, ryhmätoiminnasta, yksilöohjauksesta, motivoiko joku toiminta?
 - b. Onko tuonut jotain konkreettista muutosta, vaikuttanut arjessa?
13. Miten Sinä parantaisit Move On –hankkeen toimintaa?